

Volt Den Bosch

Programma 2026-2030

Gemeenteraadsverkiezingen

**Onze
toekomst
maken we
samen**

Onze toekomst maken we samen

Den Bosch is het bruisende hart van Brabant: een gemeente met een rijke geschiedenis, sterke wijken en enorm veel kansen voor de toekomst. Een stad om trots op te zijn en om verder aan te bouwen.

Sinds 2022 is Volt vertegenwoordigd in de Bossche gemeenteraad. Met veel energie hebben we een duidelijke koers ingezet: lokale ambities koppelen aan Europese voorbeelden en vooruitdenken voor volgende generaties. Zo hebben we met 'Buurt naar het Museum' cultuurbeleving voor veel meer Bosschenaren mogelijk gemaakt en met een gezonde schoollunch geïnvesteerd in kansengelijkheid voor kinderen. Daarnaast hebben we ons hard gemaakt voor betaalbaar wonen, voor natuur en duurzaamheid in en om de stad, en voor het stimuleren van bewonersinitiatieven in verschillende wijken.

Die lijn trekken we de komende jaren door. Volt wil dat Den Bosch haar unieke karakter behoudt, maar tegelijk verduurzaamt, innoveert en niemand achterlaat. We investeren in gelijke kansen, duurzame energie, een digitale overheid die te begrijpen en te bereiken is, en een economie die vooruit kijkt. Zo bouwen we aan een gemeente die ook over vijftig jaar nog bloeit.

We willen dat Bosschenaren zich gezien voelen in hun buurt, kunnen vertrouwen op hun gemeente en weten dat ze op elkaar kunnen rekenen wanneer het even tegenzit. Niet iedereen kan altijd volledig zelfredzaam zijn, en daarom zet Volt in op samenredzaamheid. Een samenleving waarin we elkaar helpen, kennis delen en samen sterker worden.

Als Europese partij hebben we de unieke kans om te leren van wat ergens anders bewezen werkt. We brengen goede ideeën van buiten naar binnen – Europees denken en lokaal doen. Dat betekent: gebruikmaken van Europese kennis, innovatie en middelen, maar altijd met Bossche maatwerk. We werken samen over landsgrenzen, dorpskernen en meningsverschillen heen. De grote vraagstukken van deze tijd, zoals klimaat, wonen en digitalisering, houden namelijk niet op bij de gemeentegrens.

Samen maken we een gemeente gebaseerd op vertrouwen, waarbij iedereen de kans heeft om mee te kunnen doen. Zo wordt Den Bosch een eerlijke, duurzame en verbonden gemeente, klaar voor de toekomst.

Volt Den Bosch

Inhoudsopgave

1. De gezamenlijke aanpak	4
1.1 Elkaar steunen: Sociale verbondenheid	5
1.2 Inwoners en gemeente: Een samenleving waarin we het samen doen	7
1.3 Asiel en Migratie: De humane en integrale aanpak	9
1.4 Veiligheid: Samen bouwen aan een veilige en inclusieve gemeente	11
2. Wonen en leven in Den Bosch	13
2.1 Woningbouw: Voldoende betaalbare woningen	14
2.2 Sociale leefomgeving: Sociale buurten bouwen	16
2.3 Mobiliteit: Vervoer binnen onze gemeente	18
2.4 Bereikbaarheid: Vervoer van en naar onze gemeente	21
3. Duurzaamheid	23
3.1 Buurtinitiatieven: De kracht van de buurt	24
3.2 Haalbaarheid: Eerlijke en betaalbare oplossingen	26
3.3 Energietransitie: De weg naar een fossielvrije gemeente	28
3.4 Groen: Natuur & biodiversiteit voorop	30
3.5 Groene economie: Investeren in duurzame innovaties	32
4. Gezondheid	33
4.1 Leefomgeving: Een gezonde omgeving	34
4.2 Welzijn: Gezond opgroeien	36
4.3 Ouderenzorg: Gezond ouder worden	36
4.4 Beweging: Sportverenigingen en accommodaties	38
5. Cultuur	40
5.1 Cultuur: De basis van onze samenleving	41
5.2 Cultuur maken: Het begint bij je eigen buurt	42
5.3 Cultuurhuizen: Cultuur en stenen gaan hand in hand	43
5.4 Jongeren: Jongerencultuur en uitgaansleven	44

6. Innovatie	46
6.1 Informeren: Duidelijke digitale dienstverlening	47
6.2 Datagedreven beslissingen: De toekomst van bestuur	48
6.3 Nieuwe technieken: Verantwoord gebruik van AI	49
6.4 Digitale veiligheid: Zorgen voor onze inwoners	50
7. Vestigingsklimaat	52
7.1 ICT en Data: De stad van vooruitgang	53
7.2 Maakindustrie: De stad van de makers	55
7.3 Vestigingsklimaat: Gemeente van het ondernemerschap	56
7.4 Veilig ondernemen: Weren van ongewenste bedrijvigheid	57
7.5 Groen ondernemen: Circulaire economie en afvalstromen	59
8. Nieuwe Politiek	61
8.1 Huishoudboekje: Sturen op slimmere inkomsten en uitgaven	62
8.2 Nu en de toekomst: Samen werken aan oplossingen	66
8.3 Onze ambitie: De stad van de toekomst	69
9. Colofon	71

1. De gezamenlijke aanpak

De gemeente maken we samen. Als individu, maar vooral met anderen. Je bent immers samen met je familie, je burens, als ondernemer of als lid van een vereniging. We helpen elkaar en zorgen dat iedereen mee kan doen.

En hoewel elke Bosschenaar misschien een andere mening of idee heeft over de gemeente, is onze gezamenlijke kracht dat we van Den Bosch een fijne plek willen maken. Via de politiek, vereniging of via een bewonersinitiatief.

Volt gelooft dan ook dat je de problemen in de samenleving het beste samen kunt aanpakken. Alleen ben je wellicht sneller, maar samen komen we verder.

1.1 Elkaar steunen:

Sociale verbondenheid

In een fijne buurt voel je je welkom, veilig en gezien. Het zijn de plekken waar mensen een praatje maken op straat, een boodschap meenemen voor een ander, of samen iets organiseren. Een plek waar mensen naar elkaar omkijken. Zulke contacten vormen het fundament van een samenleving waarin mensen voor elkaar klaarstaan. Zeker in tijden van verandering of kwetsbaarheid is dat onmisbaar. Volt gelooft in buurten waar mensen elkaar kennen, steunen en samen sterker staan. Niet langs elkaar, maar mét elkaar leven.

Buurthubs zoals in Turijn, waar mensen, verenigingen en ondernemers samenkomen om te ontmoeten, helpen en organiseren. In Den Bosch investeren we in zulke plekken, met een klein wijkbudget en een eenvoudig digitaal loket voor activiteiten en vergunningen.

Daarom willen we dat:

- De gemeente initiatieven die mensen met elkaar verbinden nog beter ondersteunt - zoals maatjesprojecten, buurtkamers of ontmoetingsplekken. Deze zorgen voor contact, steun en vriendschap. Deze initiatieven helpen niet alleen nieuwe bewoners om sneller hun plek te vinden in de wijk, maar zijn ook ondersteunend voor iedereen die op een kruispunt in het leven staat. Denk aan iemand die net een kind heeft gekregen, alleen is komen te staan door een scheiding of verlies, ziek is geworden of tijdelijk niet mee kan doen. Juist dan is het belangrijk dat er iemand is die even naast je staat.
- De gemeente buurt evenementen aanjaagt en ondersteunt. Denk aan een wereldkeukendag, muziekavond of sporttoernooi. Hier is al budget voor, maar dat wordt nu vaak niet benut. De gemeente moet bewoners daarom actief informeren over beschikbaar budget en daarnaast praktisch helpen – met vergunningen, communicatie en organisatie. Door kansen zichtbaar te maken en samen drempels weg te nemen, zorgen we dat goede ideeën echt tot leven komen.

- De gemeente het vrijwilligerswerk en verenigingsleven versterkt. Sportclubs, cultuurverenigingen en buurtinitiatieven brengen mensen van verschillende leeftijden en achtergronden samen. Ze zorgen voor ontmoeting, ontwikkeling en verbondenheid. De gemeente moet hen zowel financieel, praktisch als beleidsmatig ondersteunen – met ruimte, vertrouwen en goede samenwerking.
- Middelen uit het Europees Sociaal Fonds worden benut, zodat we sociale initiatieven in de wijk structureel kunnen financieren.

We willen dat dit buurtgericht gebeurt, want elke buurt heeft andere behoeften. Wat werkt in De Kruiskamp, werkt misschien niet in Maliskamp. Daarom moeten bewoners en ondernemers zelf kunnen aangeven wat er nodig is in hun buurt, en de ruimte krijgen om dat ook samen te organiseren. De gemeente is daarbij geen regisseur, maar een partner die ondersteunt, faciliteert en obstakels uit de weg ruimt. Zo bouwen we samen aan sterke, betrokken buurten in een verbonden gemeente. Alleen door écht contact ontstaat een buurt waar iedereen zich thuis voelt.

1.2 Inwoners en gemeente:

Een samenleving waarin we het samen doen

De afgelopen jaren zijn overheid en inwoners verder van elkaar af komen te staan. De gevolgen hiervan zijn voor iedereen voelbaar, maar raken de ene groep harder dan de andere. Mede hierdoor is bestaanszekerheid opnieuw een groot thema geworden. Als antwoord hierop zet Volt in op een intensievere samenwerking tussen gemeente en inwoners die gebaseerd is op onderling vertrouwen, zonder hierbij naïef te worden.

Participatie zoals in Barcelona, waar bewoners via een open platform ideeën indienen, samen plannen maken en kunnen zien wat ermee gebeurt. In Den Bosch zetten we één open participatieplatform op met een publiek voortgangsoverzicht, en geven wijkambtenaren een klein beslisbudget voor snelle uitvoering.

Daarom willen we dat:

- De gemeente burgerinitiatieven ondersteunt, waardoor maatwerk mogelijk wordt. Dat vraagt om meer vertrouwen in inwoners en burgerinitiatieven. De gemeente moet hierin minder sturend en juist meer faciliterend optreden. Het bestaande initiatievenloket is hierbij een goed begin. Volt wil daar op doorbouwen om inwoners, initiatieven en gemeente beter samen te laten werken.
- De gemeente bij projecten in de leefomgeving buurtgericht gaat werken. Bij veranderingen aan je woon- en leefomgeving is het begrijpelijk dat je als inwoner meegenomen wil worden in de totstandkoming van de plannen en de besluitvorming. Hoewel het betrekken van buurtbewoners ingewikkeld kan zijn, geloven wij dat oprechte samenwerking tot de beste resultaten leidt.
- De afstand tussen inwoners en ambtenaren verkleind wordt. Volt wil dat zij elkaar vaker ontmoeten. Ambtenaren moeten meer de wijk in, ruimte krijgen voor persoonlijk contact en toegang hebben tot een eigen budget om snel te kunnen handelen. Zo ontstaan wederzijds begrip, vertrouwen en gezamenlijke inzet voor de wijk.

- Het Bossche Jeugdparlement meer mandaat en financiële ondersteuning krijgt. We zijn trots op het Jeugdparlement, maar zien helaas te vaak dat zij niet voldoende mandaat heeft om hun voorstellen daadwerkelijk te realiseren. Wij willen dat jongeren écht invloed kunnen uitoefenen.
- Inwoners van Den Bosch die in armoede leven of schulden hebben, geholpen worden met vertrouwen als uitgangspunt. Initiatieven als het schuldsaneringsproject in Arnhem en het Kansfonds in Tilburg laten zien dat steun zonder moeilijke regels of strenge voorwaarden werkt. Daarom wil Volt ook in Den Bosch zulke projecten realiseren, zodat deze inwoners meer kansen krijgen en hun situatie verbeteren.

Hierdoor kan Den Bosch een hechtere samenleving worden waarin we het samen doen. Er zijn in Den Bosch gelukkig al erg veel initiatieven en hechte gemeenschappen waar we zeer trots op zijn, maar als Volt zien we dat dit beter kan. In de samenleving die Volt voor zich ziet kijken we niet alleen naar onszelf maar juist naar elkaar. En streven we niet alleen naar zelfredzaamheid, maar vooral naar samenredzaam zijn.

1.3 Asiel en Migratie: De humane en integrale aanpak

Den Bosch, een stad met een rijke historie van gastvrijheid, staat net als vele andere gemeenten voor de complexe uitdagingen en kansen van asiel en migratie. Volt Den Bosch gelooft dat een humane en pragmatische aanpak niet alleen een morele plicht is, maar ook de meest effectieve weg naar een eerlijke, stabiele en toekomstbestendige samenleving. En of het nu gaat om asielzoekers, statushouders of arbeidsmigranten: iedereen verdient duidelijke informatie en een veilige plek.

Daarom verzetten wij ons tegen polarisatie en bouwen aan een beleid dat mensen verbindt, misstanden aanpakt en bijdraagt aan een welvarend Den Bosch voor iedereen.

Community sponsorships zoals in Dublin, waar buurtgroepen samen met de gemeente nieuwkomers dragen: zij regelen opvang, taalmaatjes en netwerk, terwijl de gemeente coördineert en borgt. In Den Bosch bouwen we verder met een klein werkbudget, één vaste casemanager en snelle koppeling aan taal, sport en werk.

Daarom willen we dat:

- Er transparante voorlichting over de noodzaak en de realiteit van asielopvang is, waarbij mythes met feiten worden bestreden en ook de positieve bijdragen van nieuwkomers worden belicht. Volt Den Bosch pleit voor een permanente klankbordgroep en snelle afhandeling van eventuele meldingen of zorgen.
- Kwetsbare groepen, zoals LGBTIQ+ asielzoekers die gevlucht zijn uit landen waar zij vervolgd worden, gespecialiseerde psychosociale hulp krijgen. We willen hierbij toegankelijke, cultuursensitieve zorg faciliteren die aansluit bij de specifieke behoeften van asielzoekers.
- Asielzoekers vanaf dag één de kans krijgen om te participeren en in te burgeren. Denk aan taalonderwijs op locatie, voorlichting over de Nederlandse samenleving, en laagdrempelige mogelijkheden voor dagbesteding, sport en vrijwilligerswerk. Dit vermindert verveling en stimuleert integratie, en maakt inburgering makkelijker. Via het Asylum, Migration and Integration Fund (AMIF) kan dit gefinancierd worden.

- Statushouders goed en snel kunnen landen in Den Bosch, zonder dat dit extra druk zet op de overbelaste woningmarkt. Daarom willen we meer leegstaande gebouwen transformeren naar menswaardige doorstroomlocaties en wil Volt statushouders verbinden met werkgevers. Door lokale bedrijven vroegtijdig in contact te brengen met nieuwkomers, kunnen zij eerder participeren in de samenleving.
- De gemeente inzicht krijgt in het aantal arbeidsmigranten in onze gemeente en hun werk- en leefsituatie. Dit om vroegtijdig misstanden te kunnen signaleren en op te lossen.
- De gemeente scherper toeziet op naleving van regels omtrent huisvesting en arbeidsomstandigheden van arbeidsmigranten. Dit betekent proactieve controles en een lage drempel voor meldingen van misstanden.
- Zowel werkgevers als verhuurders gewezen worden op hun plicht om arbeidsmigranten fatsoenlijk te behandelen. Bij overtreding moeten sancties volgen, bijvoorbeeld het intrekken van vergunningen.
- Arbeidsmigranten goed geïnformeerd worden over hun rechten en plichten in Nederland, waar nodig in hun eigen taal. De gemeente kan hierin zowel een faciliterende als een coördinerende rol spelen, in samenwerking met vakbonden, de provincie en maatschappelijke organisaties.

Asiel is tegenwoordig vaak de zondebok voor maatschappelijke problemen, van de woningcrisis tot criminaliteit. Volt Den Bosch kiest voor een feitelijke en genuanceerde benadering. Wij laten ons niet meeslepen in polariserende retoriek en bestrijden onwaarheden actief met feiten. De gemeente moet een actieve rol spelen in het corrigeren van desinformatie en het verstrekken van betrouwbare informatie over asiel en de impact ervan op Den Bosch.

Een eerlijk en menswaardig asiel- en migratiebeleid biedt juist kansen: het draagt bij aan arbeidskrachten waar tekorten zijn, verrijkt onze samenleving met nieuwe perspectieven en culturen, en voorkomt sociale spanningen door in te zetten op duidelijkheid, veiligheid en verbinding. Daar heeft elke inwoner van Den Bosch uiteindelijk profijt van.

1.4 Veiligheid:

Samen bouwen aan een veilige en inclusieve gemeente

Wat daarvoor nodig is, verschilt per wijk of dorp. Wat werkt in Empel, werkt misschien niet in de Graafsewijk. Daarom wil Volt per wijk kijken wat er speelt en wat er nodig is. We pakken ondermijning aan door jongeren meer perspectief te bieden, we zetten ons in tegen discriminatie en we zorgen voor meer sterke verbindingen in de buurt - zodat iedereen zich welkom en veilig voelt.

Misdaadpreventie zoals in Aarhus, waar één team van gemeente, scholen, politie en jongerenwerk vroeg in actie komt en eerst inzet op hulp: een mentor, steun op school en thuis, en een duidelijke weg uit risicogroepen. In Den Bosch richten we per wijk zo'n preventieteam in dat signalen snel oppakt door met ouders en school rond de tafel te gaan en jongeren naar sport, stage of begeleiding te helpen.

Daarom willen we dat:

- Bewoners per wijk meedenken over veiligheid. Wat nodig is, verschilt per buurt. Maatwerk moet het uitgangspunt zijn. De gemeente moet signalen actief ophalen: via goed gefaciliteerde buurtpanels, wijkbijeenkomsten of – als het nodig is – gewoon aan de keukentafel bij bewoners thuis. Daarbij zijn zichtbare, benaderbare verbinders zoals jongerenwerkers, wijkagenten en buurtcoördinatoren als preventieteam in de wijk onmisbaar. Zo bepalen we samen wat werkt: bijvoorbeeld betere verlichting, extra begeleiding, veilige ontmoetingsplaatsen voor jongeren of juist meer handhaving.
- Jongeren, die door hun leeftijd extra vatbaar zijn voor groepsdruk, op tijd worden geholpen om te voorkomen dat ze in criminele netwerken verzeild raken. De gemeente moet investeren in preventie via sport, cultuur en onderwijs, en samenwerken met scholen, politie en jongerenwerk. Overlast door 'social media games' en de gewelddadige incidenten in het centrum laten zien hoe gevaarlijk deze groepen zijn.
- Overlast door groepen jongeren serieus wordt aangepakt, met oog voor herstel en dialoog. De gemeente moet hier samen met jongeren en de omgeving aan werken – en optreden als het nodig is.

- Discriminatie in de stad wordt bestreden, zowel in beleid als in uitvoering. Veiligheid is ook jezelf kunnen zijn. Volt wil dat iedereen zich thuis en veilig voelt, ongeacht afkomst, gender, religie of seksuele oriëntatie. Zo moeten vrouwen veilig over straat kunnen, LHBTIQ+ koppels hand in hand kunnen lopen en mag niemand om diens afkomst geweigerd worden aan de deur.
- Er geluisterd en gehandeld wordt naar gevoelens van onveiligheid zoals bij straatintimidatie tegen vrouwen en LHBTIQ+ personen, overlastgevende samenscholing en donkere plekken op logische fiets- en wandelroutes. Iedereen zou zich in onze gemeente veilig moeten kunnen voelen op straat, elk uur van de dag.
- Het door ons gebruikte landelijke meldpunt voor straatintimidatie RADAR actief gepromoot wordt, en dat de meldingen die hieruit komen snel en zorgvuldig behandeld worden. Als uit dit landelijk meldpunt geen bruikbare of duidelijke data komt, of dit meldpunt niet laagdrempelig genoeg gevonden wordt, dan wil Volt investeren in een lokaal Meldpunt Straatintimidatie.
- Den Bosch structureel samenwerkt met andere gemeenten in Nederland en in Europa, en de landelijke overheid om grensoverschrijdende criminaliteit aan te pakken, informatie uit te wisselen en oplossingen te delen. Die kennis delen we via Europese samenwerkingsverbanden zoals EFUS. Criminelen stoppen niet bij de gemeentegrens, dus wij ook niet.

Veiligheid is meer dan de afwezigheid van criminaliteit, het is een gevoel van vertrouwen, ruimte en rechtvaardigheid. Volt wil een Den Bosch waarin iedereen zich vrij voelt om zichzelf te zijn, zich gehoord voelt in hun eigen wijk, en waar samenwerking de basis vormt voor een veilige en inclusieve samenleving. Dat vraagt om een gemeente die dichtbij is, luistert en handelt, samen met haar inwoners.

2. Wonen en leven in Den Bosch

Het leven in Den Bosch is prachtig. Onze gemeente is divers: van een historische binnenstad tot een levendig Rosmalen. En van prachtige dorpen aan de Maas als Bokhoven en Engelen, tot hechte kernen als Nuland en Vinkel.

Maar hoe divers onze gemeente ook is, sommige uitdagingen zijn hetzelfde, waar je in Den Bosch ook woont. Overal is er een woningtekort en kennen we uitdagingen wat betreft vervoer en mobiliteit.

2.1 Woningbouw:

Voldoende betaalbare woningen

Vooraf voor jongeren is het moeilijk om aan een woning te komen. Zij vallen vaak tussen wal en schip: ze staan vaak niet lang genoeg ingeschreven voor een sociale huurwoning, verdienen te weinig voor de vrije huursektor en kunnen geen hypotheek krijgen.

Om het tekort aan woningen op te lossen zal er de komende jaren veel gebouwd moeten worden, zowel binnen bestaande wijken (inbreiding) als op nieuwe locaties (uitbreiding).

Volt kiest ervoor om 's-Hertogenbosch klaar te maken voor de komende 50 jaar. Niet alleen door huizen te bouwen, maar door leefbare wijken te creëren waar iedereen een betaalbare woning kan vinden. Maar ook wijken waar voldoende voorzieningen zijn, met ruimte voor recreatie, goede bereikbaarheid met de fiets en het OV, waar bewegen en sport gestimuleerd wordt en voldoende groen aanwezig is. Kortom, wijken waar je thuis voelt.

Volt wil dat dit niet alleen vóór inwoners gebeurt, maar samen mét inwoners. We willen dat bewoners vanaf het begin kunnen meedenken over wat passend is voor hun wijk of dorp. Zo creëren we betere oplossingen en draagvlak en kunnen we samen zorgen voor genoeg betaalbare woningen voor iedereen.

Co-housing zoals in Kopenhagen, waar senioren een eigen woning hebben rond een gedeelde keuken en tuin, met dagelijks contact en lichte wederzijdse hulp. In Den Bosch gebruiken we dit voor doorstroming: meer kleine, betaalbare seniorenwoningen in co-housing, zodat ouderen prettig kleiner kunnen wonen en gezinswoningen vrijkomen.

Daarom willen we dat:

- Den Bosch flink bouwt voor jongeren door meer studenten- en jongerenwoningen te realiseren, omdat zij hard worden getroffen door de woningnood.
- De gemeente inzet op meer woningen voor senioren en andere mensen die kleiner willen gaan wonen, passend bij hun behoefte. Zo brengen we de doorstroming weer op gang.
- We inzetten op hoogbouw in onze stad, rondom logische plekken, zoals treinstations en andere OV-knooppunten, en meer gebouwen met vier tot zes verdiepingen. En waar mogelijk op bestaande bouw 'een woonlaag erbij'.

- Het splitsen van woningen, tijdelijk of permanent, beter mogelijk gemaakt wordt door regels voor bijvoorbeeld parkeernormen te veranderen. Ook moet het mogelijk worden meerdere huishoudens (of individuen) in een woning, oorspronkelijk bedoeld voor één gezin, toe te laten zonder dat zij automatisch als één huishouden gezien worden.
- Het ombouwen van bestaande gebouwen tot woningen verder gestimuleerd wordt. We kennen mooie voorbeelden als het oude kantoor van de Belastingdienst en de Heilig Hartenkerk. Hierdoor kunnen bestaande gebouwen opnieuw worden gebruikt en ingezet worden om een stukje van het woningtekort op te lossen. De gemeente gebruikt hiervoor het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).
- De gemeente zich constructief opstelt bij andere woonvormen. Door het versoepelen van regels en het stimuleren van alternatieve manieren van wonen zodat mantelzorgwoningen, knarrenhofjes en tiny houses makkelijker gebouwd kunnen worden binnen onze gemeente.

2.2 Sociale leefomgeving: Sociale buurten bouwen

Iedereen moet de kans krijgen zich te kunnen vestigen in de buurt waar die zich wil vestigen. Bovendien vinden we dat bewoners van koop- en (sociale)huurwoningen, met lage, hoge en middeninkomens en van diverse achtergronden elkaar moeten kunnen ontmoeten in de wijk en op straat. We bouwen niet alleen huizen; we bouwen een samenleving.

In sommige wijken wordt al aandacht besteed aan de leefbaarheid, zoals de Gestelse Buurt, de Hambaken en de Kruiskamp, maar dat is nog niet voldoende. In andere wijken is de leefbaarheid nog minder goed in kaart, zoals de Haren en de Slagen. Al deze gebieden verdienen extra aandacht en daarin zullen we flink moeten investeren.

In Den Bosch is de verdeling van sociale woningbouw in de gemeente ongelijk. In sommige wijken en dorpen is weinig sociale woningbouw te vinden en wordt weinig in nieuwe sociale woningbouw geïnvesteerd. In andere wijken vind je juist relatief veel sociale woningbouw, maar loopt de kwaliteit van de woningen achter. Zwakke en kwetsbare wijken worden hierdoor alleen maar zwakker. We kunnen een voorbeeld nemen aan Wenen, waar het wel lukt om betaalbare huizen voor iedereen te bouwen in buurten voor iedereen. Doordat private investeerders zeer beperkt investeren in de vrije huursector, spelen juist woningcorporaties een cruciale rol in het bouwen van nieuwe huizen.

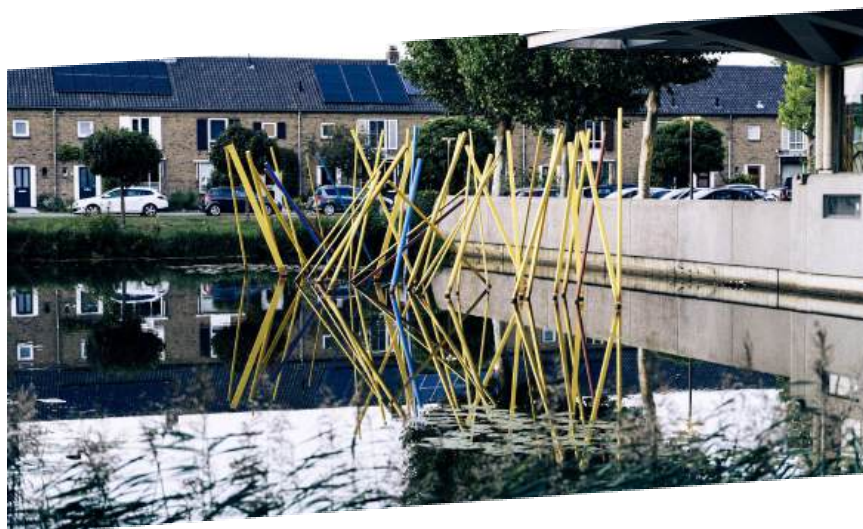
Aanbesteden zoals in Hamburg, waar grond niet aan de hoogste bidder wordt gegeven maar aan het beste plan voor de stad: veel betaalbare woningen, gemengde buurten en voorzieningen. In Den Bosch doen we dat ook: we gunnen kavels aan plannen met de meeste betaalbare woningen, geven wooncorporaties voorrang, en spreken af dat huren betaalbaar blijven.

Daarom willen we dat:

- 80% van de woningen die gebouwd worden in het zogenoemde betaalbare segment vallen, gelijk verdeeld over de wijken. Dit geldt voor zowel huur- als koopwoningen.

- De gemeente samen met de woningcorporaties streeft naar 40% sociale huur. Dit om te zorgen dat we voldoende woningen bouwen waar daadwerkelijk behoefte aan is. De 30% sociale huur die nu 'De Bossche Mix' heet is te weinig, en ligt lager dan de huidige behoefte aan sociale huur (37%).
- De helft van de nieuwe middenhuurwoningen gebouwd worden door woningcorporaties, zodat deze woningen voor langere tijd een betaalbare huurprijs hebben. Om dit mogelijk te maken past de gemeente voor de bouw van betaalbare huurwoningen de grondprijs (GREX) aan, en geeft zij woningcorporaties voorrang bij gronduitgifte.
- Ingezet wordt op gemixte wijken en buurten, door in wijken met veel koopwoningen meer huurwoningen te bouwen en andersom. Dit om de gemengde leefbaarheid terug te brengen in de buurten waar dit uit balans is. Hiervoor zijn goed onderzoek en goede plannen nodig.
- Niet alleen woningen gebouwd worden, maar een samenleving. Dit betekent goede voorzieningen, voldoende groen en mogelijkheden om elkaar te ontmoeten. En daar waar de leefbaarheid onder druk staat samen met de buurt naar oplossingen zoeken die werken.

2.3 Mobiliteit:

Vervoer binnen onze gemeente

Mobiliteit, oftewel bewegingsvrijheid, is essentieel. Het is de vrijheid om naar school of werk te gaan, om familie te bezoeken of mee te doen in de samenleving. We willen veilig, snel, betaalbaar en duurzaam van A naar B kunnen reizen. Maar hoe we ons verplaatsen, heeft impact op onze gezondheid, leefomgeving en het klimaat.

Mobiliteit gaat ook over de vraag: hoe willen we samenleven? De straat is van iedereen – niet alleen van auto's. Volt ziet de openbare ruimte als een veilige plek voor ontmoeting, beweging en plezier. Hierom moeten we slimme, duurzame keuzes maken die Den Bosch bereikbaar en leefbaar houden.

Fietsroutes zoals in Sevilla, waar in korte tijd een doorlopend netwerk met beschermde fietspaden en duidelijke routeborden is aangelegd. In Den Bosch maken we zo'n fietsruggengraat met een ring rond het centrum en fysiek gescheiden paden, voorrang op kruisingen en veel fietsparkeerplekken bij stations, scholen en OV-haltes.

Daarom willen we dat:

- De gemeente radicaal kiest voor de fiets als het belangrijkste vervoermiddel voor korte en middellange afstanden - omdat fietsen gezond, goedkoop en duurzaam is. Als we zorgen voor goede fietsverbindingen en veilige fietspaden, kiezen mensen voor de fiets.
- Fietspaden breed worden zodat er genoeg ruimte is voor de fietser, maar ook voor snellere tweewielers en scootmobielen. Dat betekent dat fietspaden fysiek gescheiden worden van het autoverkeer. Waar dat niet kan is de auto te gast. Op punten waar auto's en fietsers elkaar kruisen doen we dat met ongelijkvloerse kruisingen, en waar dat niet kan, krijgt de fietser voorrang zodat fietsverkeer altijd kan doorrijden. Zo wordt de fiets ook voor woon-werkverkeer een veilig en reëel alternatief.
- Er meer fietspaden gelegd worden, inclusief een goed verbonden fietsrondweg om het stadscentrum. Daarbij horen voldoende en veilige fietsparkeerplekken bij stations, scholen, ov-haltes en winkelgebieden. Daarbij kijken we naar financieringsmogelijkheden via Connecting Europe Facility – Transport zodat investeringen in veilige fietsroutes versneld kunnen worden.

- Naast fietsers ook voetgangers op één gezet worden. Wie loopt, draagt bij aan een gezonde, sociale en toegankelijke stad. Daarom kiezen we voor wandelvriendelijke wijken en centra, die ook geschikt zijn voor minder validen en rolstoelgebruikers: brede trottoirs, veilige oversteekplaatsen en minder autoverkeer.
- De gemeente zich inzet voor beter openbaar vervoer in de dorpskernen. Vooral in de avonden en weekenden zijn er nu te weinig ritten. Dit is problematisch voor mensen zonder auto.
- Het centraal station verder wordt ontwikkeld tot een duurzaam ov-knooppunt, waar trein, bus, fiets en deelmobiliteit goed op elkaar aansluiten.

Deelmobiliteit zoals in Bremen, waar deelauto's en (bak)fietsen op vaste buurt-mobiliteitspunten worden aangeboden en zo privé-auto's overbodig maken. In Den Bosch richten we per wijk zulke punten in bij OV-knooppunten en P+R: vaste deelplekken met laadpalen en duidelijke straatborden zodat straten vrijkomen voor groen, spelen en wonen.

- Op plekken waar auto's en kwetsbare weggebruikers elkaar kruisen ingezet wordt op 30 km/u-zones. Niet alleen borden, maar maatregelen die automobilisten aanzetten tot rustiger rijden zoals groene obstakels, drempels en verhoogde rijbaanscheiding. Zo maken we onze stad veiliger voor iedereen.
- De auto welkom blijft, maar niet langer de dominante plek inneemt in het straatbeeld. De ruimte die auto's nu innemen - zowel rijdend als stilstaand - is hard nodig voor woningen, speelplekken, sportvoorzieningen en groen. Volt wil die ruimte slimmer benutten. We zetten bijvoorbeeld in op afgeschermd parkervevoorzieningen voor meer groen en ruimte.
- Bezoekers parkeren buiten het centrum op goed bereikbare transferia (P+R) of in ingepaste parkeergarages nabij het centrum, bereikbaar via korte 'inprikkers'. Daarvoor worden binnenstedelijke wegen doorgeknipt voor autoverkeer en doorgaand verkeer omgeleid.
- Bewoners gebruik kunnen maken van deelauto's, zodat niet iedereen een eigen auto hoeft te hebben.

- Het gebruik van duurzame elektrische auto's gestimuleerd wordt, met voldoende laadpalen. Hiervoor moeten de regels voor het plaatsen of het gebruik van laadpalen versoepeld worden. Om woekerprijzen aan de paal te voorkomen worden afspraken gemaakt met aanbieders en een gereduceerd tarief voor omwonenden afdwingen.

We willen dat de gemeente scherpe keuzes maakt in het mobiliteitsbeleid. De grootste maatschappelijke winst ligt bij de fiets: het levert gezonder, veiliger en efficiënter verkeer op.

2.4 Bereikbaarheid:

Vervoer van en naar onze gemeente

Om bijvoorbeeld snel en veilig vanuit de Groote Wielen naar Zuid te kunnen komen om te werken is uiteraard belangrijk. Maar niet iedereen die zich in onze gemeente begeeft woont hier ook. Mensen komen naar onze gemeente om te werken, te winkelen, op bezoek te gaan bij familie of zorginstellingen, of om te genieten van onze bezienswaardigheden. En onze inwoners werken of verblijven ook buiten onze stad.

Het is belangrijk dat mobiliteit van en naar onze gemeente veilig, duurzaam en efficiënt is. En hoewel wij het liefst iedereen met de trein of deelvervoer zien reizen, is de realiteit dat we onze (snel)wegen nodig hebben om doorstroom te bevorderen: maar niet ten koste van alles. Daarom is het belangrijk om als gemeente keuzes te maken - ook bij zaken waar wij zelf niet direct aan de knoppen staan, zoals bij het Openbaar Vervoer of de verbreding van snelwegen.

Daarom willen we dat:

- Er een actieve lobby vanuit de gemeente bij de provincie en rijksoverheid komt om meer OV knooppunten en treinstations te realiseren. Een OV knooppunt zorgt voor overstap mogelijkheden voor stad- en streekvervoer. Extra treinstations zoals Station Nuland verbindt de dorpen, waar Openbaar Vervoer flink onder druk staat, met het Centrum.
- De wegen rondom de drukke trekpleisters, zoals het Centrum, alleen toegankelijk worden voor bestemmingsverkeer. Dit kan met zogenoemde 'inprikkers' vanuit doorstroomwegen naar bijvoorbeeld parkeergarages en selectieve toegang voor bewoners. Dit om doorgaand verkeer op drukke plekken te ontmoedigen en sluiproutes te blokkeren.
- Integraal onderzocht wordt wat de beste manier is om de Groote Wielen duurzaam te ontsluiten - ook bekend als de Oostelijke Ontsluiting. Aangezien zowel de A2 als de A59 vastlopen en deze beheerd worden vanuit het rijk en de provincie, is ook vanuit het rijk en de provincie een aanpassing aan deze wegen nodig om doorstroom te bevorderen.

- Met aanpassingen en ontsluitingen aan ons wegennet onze wijken en dorpen niet mogen lijden onder meer sluipt- en vrachtverkeer. Dit kan door onze wegen slim in te richten op het verkeer dat daar bedoeld is om zo ongewenst verkeer te weren.
- Waar wegen aangelegd of aangepast worden, dit duurzaam en groen wordt gecompenseerd. Bijvoorbeeld door groene geluidswallen aan te leggen of extra bomen en heggen te planten. Zo beperken we geluidsoverlast voor onze bewoners en compenseren we de uitstoot.
- Faunatunnels en bruggen ingezet worden om natuurgebieden te verbinden waar een weg deze doorkruist. Hierdoor kan bijvoorbeeld de Hooze Heide verbonden worden aan beide kanten van de A59.
- We samen met onze buurgemeenten hoogwaardige fietssnelwegen realiseren, naar voorbeeld van de F59 tussen Oss en Den Bosch, en de toekomstige F2 vanuit Zaltbommel. Dit om zo ook voor forenzen uit deze gemeenten en steden de fiets een alternatief voor de auto te laten zijn.

3. Duurzaamheid

Inzetten op een groene, duurzame gemeente zorgt ervoor dat Den Bosch ook voor de volgende generaties Bosschenaren een mooie plek is om gezond samen te leven en samen te wonen.

Hierom is het belangrijk te blijven vergroenen, juist in de bebouwde gebieden, en over te gaan op duurzame en hernieuwbare energie.

Hoewel de gemeente Den Bosch in 2045 klimaatneutraal wil zijn, vindt Volt dat dit sneller moet. Wij blijven streven naar een klimaatneutrale gemeente in 2040. En daar zijn ambitieuze stappen voor nodig: samen met alle inwoners, alle ondernemers en alle bewonersinitiatieven.

3.1 Buurtinitiatieven:

De kracht van de buurt

In onze gemeente bestaan al meer dan 100 duurzame bewonersinitiatieven – van buurtprojecten voor energietransitie tot pluktuinen en voedselbossen. Deze projecten laten zien dat inwoners bereid zijn om hun omgeving groener, duurzamer en leefbaarder te maken. Volt vindt dat we dit als gemeente moeten omarmen en volop gebruik moeten maken van de kennis en kunde van onze inwoners.

Burgerraad zoals in Brussel, waar een permanente Klimaatraad met gelote inwoners jaarlijks thema's kiest en aanbevelingen doet die het bestuur verplicht opvolgt en publiek terugkoppelt. In Den Bosch richten we zo'n doorlopende burgerraad op wijkniveau in: elk jaar 1-2 buurtgerichte onderwerpen (bijv. isoleren, vergroening), met heldere reactie- en uitvoertermijnen en een openbaar voortgangs- dashboard.

Daarom willen we dat:

- De gemeente bewonersinitiatieven, groot en klein, ondersteunt en faciliteert. Niet alleen financieel, maar ook praktisch en beleidsmatig – zodat goede ideeën kunnen groeien. Ook als dit nog niet is opgenomen in de plannen van de gemeente.
- Buurten meer betrokken worden bij oplossingen voor grote duurzaamheidsopgaven. Inwoners kennen hun wijk het best en zij zijn daarom de belangrijkste bron van kennis en hun creativiteit is onmisbaar. Als gemeente moeten we die kennis en energie benutten, serieus nemen en inwoners zeggenschap geven over veranderingen in hun eigen buurt.
- De gemeente inzet op verschillende vormen van participatie en onderzoekt hoe verschillende vormen van co-creatie op een goede en duurzame manier ingezet kunnen worden.
- De gemeente gaat investeren in heldere en betere communicatie met haar inwoners. Onder andere door helder en proactief te communiceren welke veranderingen waar en wanneer gaan gebeuren en waarom hiervoor gekozen is.

- De gemeente een onafhankelijke Klimaatadviesraad instelt, samengesteld uit inwoners, energie-initiatieven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en professionals. Deze raad adviseert het college gevraagd en ongevraagd over het klimaat- en energiebeleid en versterkt de uitvoering met lokale kennis, draagvlak en innovatie. Zo benutten we de kracht van de Bosschenaren zelf.

Volt gelooft dat we de grote duurzaamheidsopgaven samen moeten aanpakken. Wanneer bewoners, buurten en gemeente samenwerken, ontstaat er draagvlak en versnelling. Zo bouwen we niet alleen aan een klimaatneutraal Den Bosch, maar ook aan een stad waar iedereen zich betrokken voelt bij de keuzes die gemaakt worden. Samen bouwen we een groene en leefbare toekomst.

3.2 Haalbaarheid:

Eerlijke en betaalbare oplossingen

Als Volt vinden wij het belangrijk dat iedereen in de gemeente Den Bosch, ongeacht inkomen, leeftijd of woonsituatie, mee moet (kunnen) doen in de energie- en warmtetransitie. Dit om te garanderen dat we niet alleen samen investeren, maar ook samen profijt hebben van duurzame warmte en energie.

Betaalbaar renoveren zoals in Antwerpen, waar bewoners via één loket meteen zien op welke steun ze recht hebben en een voordelige lening kunnen krijgen zonder alles eerst zelf voor te schieten. In Den Bosch doen we dat ook: één duidelijk punt voor advies en aanvraag, korting direct op de offerte, en een betaalbare lening voor wie het bedrag niet in één keer kan betalen.

Daarom willen we dat:

- De gemeente een faciliterende rol blijft spelen bij activiteiten die bijdragen aan energiebesparende maatregelen, zodat ook huishoudens met een kleinere portemonnee kunnen verduurzamen.
- Er structureel wordt geïnvesteerd in activiteiten die energiearmoede verminderen en tegengaan. Energiearmoede betekent dat mensen een te groot deel van hun inkomen kwijt zijn aan energie. Het aantal mensen met energiearmoede in onze gemeente blijft hoog, waardoor oplossingen die energieverbruik verlagen en lasten verlichten noodzakelijk zijn.
- Er subsidies en middelen beschikbaar komen voor bedrijven en initiatieven met een maatschappelijk oogmerk die zich inzetten voor een eerlijke verduurzaming voor iedereen.
- Gemeentelijke subsidies voor duurzaamheidsmaatregelen niet pas na aankoop verrekend worden, maar direct in mindering worden gebracht op de kostprijs. Hierdoor wordt de financiële drempel voor mensen die willen verduurzamen maar geen grote financiële reserves hebben verlaagd.

- Laagdrempelige financieringsmiddelen voor verduurzaming bereikbaarder worden voor onze inwoners door hun belangen te behartigen bij provincie en de landelijke overheid.
- Energieopwekkingsprojecten binnen onze gemeente direct voordelig zijn voor onze eigen inwoners. Dat kan door bijvoorbeeld financiële participatie van de inwoners, eventueel met ondersteuning van de gemeente. Maar nog belangrijker: gegarandeerde zeggenschap, maatschappelijke impact en voordeel voor omwonenden.
- Dat alle duurzaamheidsinitiatieven, subsidies en middelen via één loket beschikbaar komen. Zo kunnen aanvragers op een plek alle informatie vinden, gekoppeld worden aan duurzaamheidsinitiatieven en hun aanvraag direct indienen.

Zo zorgen we ervoor dat de energietransitie niet alleen iets is van beleidsstukken en techniek, maar dat het iedere inwoner van Den Bosch direct vooruit helpt. Zo zorgen we ervoor dat iedereen in een comfortabel huis kan wonen, warm of juist koel – op een manier die haalbaar is voor iedere inwoner en bijdraagt aan een duurzame toekomst.

3.3 Energietransitie:

De weg naar een fossielvrije gemeente

Door minder te vervuilen en minder CO₂ uit te stoten kunnen we een positievere bijdrage leveren aan het klimaat. Een van de belangrijkste manieren die we zelf in de hand hebben is door minder energie te verbruiken. Dat zorgt ervoor dat er minder energie opgewekt hoeft te worden. En in 2040 wekken we de energie die nog wel nodig is duurzaam op: door middel van zon, wind en andere hernieuwbare bronnen. Zo veel mogelijk lokaal opgewekt én lokaal opgeslagen, voor lokaal gebruik. We benutten hiervoor het Europese LIFE Clean Energy Transition-programma.

Energiecoöperaties zoals in Bologna, waar wijk-energiecommunities zonnestroom op daken delen en zo de energierekening van kwetsbare huishoudens verlagen. In Den Bosch bundelen we daken van scholen en buurtpanden in één coöperatie en spreken we af dat een vast deel van de opbrengst direct naar huishoudens met energiearmoede gaat.

Daarom willen we dat:

- De gemeente een actieve en faciliterende rol neemt bij energiebesparende maatregelen en de overgang van gas naar duurzame warmtevoorziening. We willen dat de gemeente alle bewoners ondersteunt bij de maatregelen die hiervoor nodig zijn.
- Wijken en buurtinitiatieven ondersteund worden. En de initiatieven op basis van vertrouwen vanuit de gemeente meer zeggenschap, verantwoordelijkheid en budget geven om een gezamenlijke oplossing mogelijk te maken. Zo kan de gemeente niet alleen de grote warmtenetten en zonneparken stimuleren en ondersteunen, maar juist ook kleinschalige, gezamenlijke opties op plekken waar een grootschalige oplossing geen optie is.
- Duurzame oplossingen ook echt duurzaam zijn voor de lange termijn. Dus een laag temperatuur warmte- en koudenet om huizen ook in hete zomers leefbaar te houden in plaats van een nieuw 'ouderwets' warmtenet, gebouwd voor niet verduurzaamde huizen. Dat laatste resulteert immers in een hoge vraag naar energie die ook steeds duurder wordt, met hogere energierekeningen tot gevolg.

- Duurzame oplossingen duurzaam zijn voor de gehele omgeving. Bijvoorbeeld dat de Duurzame Polder echt duurzaam wordt: niet zoveel mogelijk windmolens om zo veel mogelijk energie op te wekken, maar een duurzaam afgewogen geheel van opwekking, natuur, omgeving en gezondheid.
- Daken zo veel mogelijk worden ingezet voor het opwekken van energie in combinatie met collectieve opslagmogelijkheden, waarbij de opgewekte energie ook lokaal weer ingezet kan worden. Dit om het elektriciteitsnet minder te belasten.
- Een 'gewoon' dak waar mogelijk een groen dak wordt. De planten op een groen dak houden in de winter de warmte binnen en in de zomer de warmte buiten. Bovendien zijn groene daken goed voor de biodiversiteit en in combinatie met zonnepanelen beter voor de stroomopbrengst.
- De gemeentelijke belastingen zodanig hervormd worden dat die bijdragen aan het behalen van CO₂- en klimaatdoelstellingen. Enerzijds door een deel van het belastinggeld zo te besteden dat het bijdraagt aan verduurzaming en ondersteuning van onze inwoners. Anderzijds door gemeentelijke belastingen zo in te zetten dat het financiële prikkels geeft om juist wél te verduurzamen. Dit kan bijvoorbeeld door korting op de OZB voor energiezuinige woningen.

Verwarming en verkoeling zoals in Stockholm, waar een slim netwerk restwarmte van datacenters en uit afvalwater gebruikt en zowel warmte als koelte in de bodem bewaart. In Den Bosch sluiten we nieuwe en gerenoveerde wijken aan op zo'n netwerk, benutten lokale restwarmte, slaan warmte en koelte op in de bodem en gebruiken één netwerk voor verwarmen en koelen.

De energietransitie vraagt om lef en samenwerking. Volt wil dat Den Bosch niet alleen de huidige doelen van 2045 al in 2040 haalt, maar ook een gemeente wordt die investeert in schone energie, innovatie en leefbaarheid. Dat doen we samen met bewoners, bedrijven en buurten: door kansen te benutten, kennis te delen en verantwoordelijkheid te nemen. Zo maken we de overstap naar duurzame energie haalbaar voor iedereen en laten we een gezonde, toekomstbestendige stad achter aan de generaties na ons.

3.4 Groen:

Natuur & biodiversiteit voorop

We vinden het belangrijk dat elke woonwijk een groene wijk is. Waar iedereen uitzicht heeft op ten minste drie bomen of een hoogwaardig groen park en dat versteende plaatsen, zoals bedrijventerreinen en het centrum, flink worden vergroend. Hiermee worden de leefbaarheid van de wijken en buurten en tegelijkertijd de biodiversiteit ondersteund.

Groene ringen zoals in Madrid, waar een stadsbrede groenstrook buurten verbindt en hitte tempert. In Den Bosch leggen we zo'n verbinding aan door versteende plekken te vergroenen en vooral volwassen, inheemse beplanting te plaatsen, zodat bijensnelwegen ontstaan en in elke wijk binnen 300 meter koelte en natuur te vinden is.

Daarom willen we dat:

- Er meer volwassen bomen worden geplant in de gemeente. Bijvoorbeeld in het Centrum en op de Markt. En waar bomen gerooid worden, worden deze vervangen door minimaal drie volwassen exemplaren. Dit zorgt ervoor dat het rooien niet zorgt voor vermindering van het groen en dat er op de lange termijn zelfs méér groen in onze gemeente is. Bomen zijn immers de belangrijkste verkoelers en CO₂-opslagplaatsen die we hebben.
- Onderzocht wordt waar nu nog niet aan de 3-30-300 regel (elke woning uitzicht op 3 bomen, 30% schaduw en op maximaal 300 meter een volwaardige groenvoorziening) voldaan wordt en deze gebieden met prioriteit vergroenen.
- Stoeptegels zo veel mogelijk worden vervangen door bomen, planten en andere groene oplossingen. Bijvoorbeeld door het promoten van initiatieven als het NK tegelwippen en tegels gratis in te kunnen wisselen voor planten. Vergroening is immers goed voor het opvangen van grote hoeveelheden regen en heeft een positief effect op het voorkomen van hittestress.
- De gemeente samen met duurzaamheidsinitiatieven zoals meerbomen.nu en buurtverenigingen het voortouw neemt bij het aanplanten en onderhouden van openbare stukjes natuur zoals bermen, boomspiegels, groene gevels en pluktuinen. Op die manier zijn inwoners meer betrokken bij de natuur in hun straat of wijk.

- Vergroening zoveel mogelijk met inheemse planten gebeurt. Dit zijn planten die hier horen en een positieve bijdrage leveren aan de biodiversiteit: ze bieden zo een leefomgeving voor de insecten, vogels en andere dieren die hier ook thuishoren.
- Openbaar groen zo veel mogelijk op elkaar aansluit. Hiervoor zijn flinke investeringen in het aaneenschakelen van groene gebieden nodig, maar bijvoorbeeld ook een natuurinclusief of juist een niet- maaibeleid. Dit om 'bijensnelwegen' te creëren: aaneengeschakeld groen waar insecten en andere dieren doorheen kunnen trekken of een thuis vinden, ongeacht het seizoen.
- Bij elk nieuw bouwproject, duurzaamheid en biodiversiteit als uitgangspunt genomen wordt. Door projecten in te passen in de omgeving in plaats van andersom en daarbij herbruikbare en biobased materialen te gebruiken, bouwen we duurzame, groene gebouwen voor de toekomst.
- Er meer geïnvesteerd wordt in milieu- en natuureducatie. Juist om het belang van biodiversiteit, een gezond milieu en duurzaam omgaan met de natuur dichterbij onze inwoners te brengen. Dit kan door samen met bestaande duurzaamheids-initiatieven educatieve programma's op te zetten.

3.5 Groene economie:

Investeren in duurzame innovaties

Plantaardige voedselproductie, zoals eiwitten (alternatieven voor vlees), vormt een belangrijke factor bij verduurzaming van de landbouw. Daarnaast vinden we het belangrijk dat iedereen, inwoners en ondernemers, bijdraagt aan het verminderen van milieubelasting en voedselverspilling.

Publieke keukens zoals in Berlijn, waar de stad school- en zorgkeukens stap voor stap begeleidt naar meer plantaardige, seizoensgebonden menu's en minder verspilling via coaching in inkoop, menuplanning en keukenprocessen. In Den Bosch voeren we zo'n traject in op gemeentelocaties en koppelen we het aan lokale eiwit-innovaties en het tegengaan van voedselverspilling.

Daarom willen we dat:

- Den Bosch de belangen van initiatieven die bijdragen aan de landbouw van de toekomst behartigt door te pleiten voor rijks- en EU subsidies, en daarnaast middelen beschikbaar stelt aan lokale bedrijven die hierin investeren. Bijvoorbeeld door meer samenwerking te zoeken met Agrifood-partners.
- Den Bosch zich inzet om voedselverspilling tegen te gaan, zowel bij (horeca-)bedrijven als bij inwoners. Hierbij geeft de gemeente zelf het goede voorbeeld.
- Natuurinclusieve landbouw en veeteelt binnen de gemeente en de regio gestimuleerd wordt zodat de weilanden geen groene woestijnen, maar biodiverse gebieden worden. Dit kan door wilde bermen en begrenzing van weilanden met kruiden en struiken aan te leggen. Zo ontstaat een gebalanceerd en hoogwaardig buitengebied.
- De gemeente intensief samenwerkt met onderwijsinstellingen als HAS, om zo te leren wat mogelijk is binnen onze gemeente. Zo kunnen we innovatieve kennis en kunde die lokaal ontwikkeld wordt, ook direct in onze eigen regio inzetten.

4. Gezondheid

Een fijne gemeente is een gemeente waarin je gezond kunt leven, opgroeien en ouder worden. Waarbij de omgeving bijdraagt aan je welzijn, zowel fysiek als mentaal. En als je hulp of zorg nodig hebt, zijn deze betaalbaar en bereikbaar.

Daarbij heeft de gemeenteraad een aantal verantwoordelijkheden en taken. Volt vindt dat deze binnen de gemeente Den Bosch altijd een hoge prioriteit moet hebben.

4.1 Leefomgeving: Een gezonde omgeving

Je leefomgeving is de basis van gezond opgroeien en gezond leven. Hoe gezonder de omgeving, des te meer kans heb je om gezond op te groeien en gezond oud te worden. Hiervoor is het belangrijk dat de omgeving waarin je woont en de lucht die je inademt niet vervuild is.

De gemeente Den Bosch heeft daarom het Schone Luchtakkoord ondertekend, en daarmee uitgesproken dat de luchtkwaliteit van onze gemeente verbeterd moet worden. Met het huidige beleid gaat de gemeente de doelstellingen helaas niet halen. Volt vindt dat de gemeente een tandje bij moet zetten en luchtverontreiniging actief moet bestrijden.

Schone lucht zoals in Oslo, waar een autoluw centrum, een stap-voor-stap zero-emissiezone en de snelle overstap naar elektrisch vervoer de lucht zichtbaar verbeteren. In Den Bosch maken we schoolomgevingen en woonwijken rustiger en schoner door vracht- en bestelvervoer stapsgewijs alleen nog zero-emissie toe te laten.

Daarom willen we dat:

- Bedrijven die vervuilende lucht uitstoten en onvoldoende maatregelen nemen om dit tegen te gaan, geweerd worden uit onze gemeente. We stimuleren omliggende gemeenten dit ook te doen. Zo sluiten we aan op de Europese luchtkwaliteitsnormen en projecten binnen het Europese LIFE-programma.
- Vrachtverkeer dat rijdt op fossiele brandstof zoveel mogelijk uit woonwijken en dorpskernen geweerd worden, en hierop handhaven. Waar nodig wordt dergelijk verkeer alleen over daarvoor bestemde routes toegestaan.
- Het openbaar vervoer en het deelfervoer zo veel mogelijk elektrisch is.
- Autoluwe wijken en buurten, met verlaagde snelheid en voetgangersgebieden de norm wordt. Daarnaast willen we voldoende betaalbare laadpalen voor elektrisch vervoer om uitstoot van fossiele brandstof te beperken in woongebieden.

- De gemeente vaart zet achter het elektrificeren van het eigen wagenpark en diensten om zelf het verbruik van fossiele brandstoffen omlaag te brengen.

Een gezonde omgeving betekent ook droge voeten na veel regen, en voldoende water wanneer de droogte toeslaat. Om deze reden is het belangrijk dat de gemeente, samen met het waterschap en de omgevingsdienst, het waterpeil en de waterkwaliteit op orde houdt, zodat droogte- en wateroverlast beperkt blijven.

Daarom willen we dat:

- De gemeente onttegeling van tuinen en het afkoppelen van regenpijpen van de riolering stimuleert om het grondwaterpeil op orde te houden.
- Het lozen van sterk vervuild afvalwater van bedrijven niet via sloten of riolering, maar via inzameling plaatsvindt en dat daar ook op wordt gecontroleerd.
- De gemeente, eventueel via de Omgevingsdienst, streng toeziet op illegaal afval en dumpingen en hier ook actief tegen optreedt.
- De gemeente drinkwaterbesparende maatregelen stimuleert. Schoon drinkwater wordt steeds schaarser, en daar duurzaam mee omgaan zorgt ervoor dat dit ook in de toekomst voor iedereen beschikbaar blijft.

4.2 Welzijn:

Gezond opgroeien

Volt zet in op een preventief jeugdzorgbeleid dat makkelijk te navigeren is, met oog voor de unieke behoeften van elk kind. Wij investeren in een basis die problemen voorkomt en jongeren ondersteunt in hun ontwikkeling.

Jeugdzorg zoals in Veendam, waar een gezamenlijke aanpak zorgt voor snelle hulp, geen wachtlijsten en minder zware zorg. Door hulpverleners dicht bij scholen, huisartsen en gezinnen te organiseren, worden problemen vroeg gezien en snel opgelost. In Den Bosch willen we net zo'n overzichtelijke en toegankelijke jeugdhulp, zodat kinderen en ouders direct terecht kunnen zonder bureaucratie en kleine problemen niet groot hoeven te worden.

Daarom willen we dat:

- De gemeente zorgt voor een laagdrempelig gemeentelijk zorgportaal. Dit is een plek waar (pleeg)gezinnen terecht kunnen met vragen over opvoeding en ontwikkeling en werkt als centraal punt voor het vinden van de juiste hulp. Het zorgt voor ondersteuning gedurende het hele hulptraject, faciliteert maatwerk en een integrale aanpak en voorkomt dat ouders verdwalen of herhaaldelijk worden doorgestuurd.
- Preventieve jeugdzorg in de wijk versterkt wordt, zoals jongerenwerk, schoolmaatschappelijk werk en ouderondersteuning. Een sterke sociale basis vermindert de noodzaak voor zwaardere zorgtrajecten.
- De gemeente blijft investeren zodat ieder kind in onze gemeente kan sporten. Veel sportverenigingen hebben al een speciaal potje voor kinderen uit gezinnen met een smalle beurs, maar helaas is dit niet voor alle verenigingssporten of elk kind bereikbaar. Dat terwijl verenigingssport bewezen bijdraagt aan gezond en evenwichtig opgroeien.
- Alle jongeren mee kunnen doen. We ondersteunen sportclubs en maatschappelijke initiatieven om drempels te verlagen. Specifiek zetten we in op een sociale en veilige sportomgeving voor LHBTIQ+ jongeren, vrij van discriminatie
- Er in de openbare ruimte voldoende inclusieve en makkelijk toegankelijke toiletvoorzieningen worden geplaatst, zodat een openbaar toilet voor iedereen dichtbij is, ongeacht gender of leeftijd.

4.3 Ouderenzorg:

Gezond ouder worden

Ouder worden kan gepaard gaan met beperkingen in bijvoorbeeld mobiliteit of afnemende gezondheid. Toch is het belangrijk dat iedereen zo gezond en prettig mogelijk blijft meedoen in de samenleving. Volt vindt dat als ouder worden gepaard gaat met hulpvragen, de gemeente daarbij moet ondersteunen.

Leeftijdsvriendelijke mobiliteit zoals in Ljubljana, waar gratis elektrische stadswagentjes in het autoluwe centrum ouderen en minder mobiele mensen ophalen en afzetten, en het reizen makkelijker maken. In Den Bosch breiden we de Seniorenbus uit, plaatsen we extra bankjes en zorgen we voor gratis, toegankelijke toiletten op logische routes en bij ontmoetingsplekken.

Daarom willen we dat:

- De gemeente de resultaten en adviezen uit het Burgerberaad "Fijn Ouder Worden" overneemt. Voorbeelden hiervan zijn: meer ontmoetingsplekken, bankjes en openbare toiletten. Juist omdat dit adviezen zijn van onze eigen inwoners en vanuit hun behoeften.
- Er ook een toegankelijk zorgportaal voor ouderenzorg komt, waarin alle (gemeentelijke) aanbieders kunnen samenwerken en ouderen en mantelzorgers op één plek een hulpvraag kunnen indienen. Dit portaal is zowel digitaal als fysiek bereikbaar.
- Er blijvende ondersteuning is van initiatieven die ouderen met anderen in contact brengen. Eenzaamheid is een groeiend probleem onder ouderen en voor gezond ouder worden is het ook van belang om af en toe een praatje te kunnen maken of een spelletje te kunnen spelen.
- Buurt- en wijkcentra ondersteund worden in het organiseren en faciliteren van activiteiten voor en door ouderen.
- Initiatieven zoals de Seniorenbus blijvende ondersteuning krijgen van de gemeente. Door initiatieven als deze kunnen ouderen op een veilige en fijne manier uitjes maken die met openbaar vervoer lastig zijn.

4.4 Beweging:

Sportverenigingen en accommodaties

Volt wil een sportbeleid waarin iedereen mee kan doen - ongeacht leeftijd, achtergrond of fysieke mogelijkheden - en waarin ruimte is voor een breed en divers sportaanbod. Door sport te stimuleren investeert Den Bosch in de fysieke en mentale gezondheid van inwoners. Sport verbindt mensen. Daarom willen we dat leden van verenigingen en initiatieven een afspiegeling vormen van onze diverse samenleving.

Daarom willen we dat:

- Gemeentelijke subsidies en ondersteuning worden ingezet om sportclubs te helpen drempels te verlagen. We pleiten voor het opnemen van een sportbudget voor lagere inkomens zodat iedereen de mogelijkheid heeft om deel te nemen aan sportactiviteiten.
- Extra geïnvesteerd wordt in veilige sportomgevingen voor iedereen. We stimuleren initiatieven die inclusiviteit bevorderen en pesten of discriminatie tegengaan, zodat iedereen zich welkom en veilig voelt om te sporten.
- Sport en bewegen vanaf jonge leeftijd gestimuleerd wordt. Hiermee werken we aan een gezonder Den Bosch en verminderen we op termijn de druk op de zorg. Dit betekent investeren in breedtesport en toegankelijke sportfaciliteiten in de hele gemeente.
- De gemeente sportverenigingen stimuleert om hun trainers cursussen te laten volgen, hen te voorzien van studiemateriaal en een omgeving te creëren waarin gezelschap, plezier en veiligheid tijdens trainingen en evenementen centraal staan. De kwaliteit van sporttrainingen wordt hierdoor verbeterd en daardoor kunnen sporters met meer plezier samen blijven sporten.

Sporttoegang zoals in Reykjavik, waar ieder kind van 6-18 jaar een vrijetijdsvoucher krijgt om sport- en clubactiviteiten direct te betalen, waardoor meedoen de norm wordt. In Den Bosch voeren we voor ieder kind zo'n sportvoucher in via de Bossche Pas, met extra steun voor lage inkomens en aandacht voor een veilige, inclusieve sportomgeving.

Om sport toegankelijk te maken, moet er ook voldoende plaats zijn voor sportfaciliteiten. Zowel voor buiten als voor binnensport. Sport verbindt en zorgt voor sociale cohesie. Een sportclub of vereniging draagt zo bij aan een levendige en complete leefomgeving, van jong tot oud.

Daarom willen we dat:

- Bij nieuwbouwprojecten niet alleen de noodzaak van een supermarkt, school en huisarts wordt meegenomen, maar ook de vraag naar diverse sport- en beweegruimte voor zowel verenigingen als commerciële aanbieders. Hierdoor wordt een gevarieerd sportaanbod gewaarborgd.
- We de sportverenigingen en clubs ondersteunen bij het vinden van geschikte locaties waar ze langere tijd gebruik van kunnen maken. Hierdoor wordt een sportclub of vereniging een echt onderdeel van de buurt.
- De gemeente onderzoekt welke sportfaciliteiten, accommodaties en hallen verbeterd, verbouwd of herbouwd moeten worden, om de meer dan 100 sportverenigingen in onze gemeente een goede training- en wedstrijdlocatie te garanderen.
- De gemeente onderzoekt hoe we organisaties in het sociaal domein, zoals scholen, verenigingen, buurthuizen en gemeenteloketten, kunnen betrekken bij een sportaccommodatie om zo leegstand overdag te minimaliseren en een sportlocatie optimaal sociaal te benutten.

5. Cultuur

Cultuur is de beroemde kunst in onze musea, en de (inter)nationale producties in ons theater. Maar cultuur is ook het Brabants dat we op de markt horen.

Cultuur is de manier waarop we Carnaval vieren. Cultuur is de muziek die je luistert en de muziek die je maakt. Cultuur zijn de verhalen die je opa en oma je vertellen.

Cultuur is overal. Denk je op deze manier over cultuur, dan ga je ook heel anders invullen hoe we in Den Bosch met cultuur omgaan.

5.1 Cultuur:

De basis van onze samenleving

We hebben in Den Bosch prachtige musea, een fantastisch Theater aan de Parade en prachtige cultuurhistorische locaties. De lijm van onze samenleving zijn al die lokale verenigingen, makers en doeners die bijdragen aan cultuur in onze gemeente.

Maar cultuur zit ook in onze historie: van carnaval tot onze monumenten, van de verhalen die geschreven zijn tot aan het historisch onderzoek van heemkundekringen. Als gemeente moeten we dit koesteren, stimuleren en hier in blijven investeren.

Culturele maakplekken zoals in Lille, waar oude fabrieken zijn omgebouwd tot levendige centra met ateliers, repetitieruimtes en podia voor lokale verenigingen en kunstenaars. In Den Bosch willen we leegstaande panden op eenzelfde manier verduurzamen en inrichten als betaalbare werk- en oefenplekken voor Bossche makers, carnavalsverenigingen, koren en heemkundekringen.

Daarom willen we dat:

- Er met respect wordt omgaan met ons cultuurhistorisch erfgoed, dat we deze verduurzamen en toekomstbestendig maken en ze gebruiken om de brug van het verleden naar de cultuur van nu te slaan. De gemeente benut hiervoor waar mogelijk middelen uit Creative Europe en het European Urban Initiative.
- We investeren in betaalbare en bereikbare atelierruimtes voor lokale makers en stimuleren dat ook niet-professionele makers en kunststudenten een (deel)plek kunnen vinden.
- We investeren in ruimtes waar cultuur gemaakt kan worden, zoals zaaltjes en repetitieruimtes voor muziek of voorstellingen. Zowel in het centrum als in de wijken en dorpen.
- Ervoor gezorgd wordt dat lokale verenigingen zoals carnavalsverenigingen, gildes en heemkundekringen ondersteund en gefaciliteerd blijven worden, om zo onze lokale geschiedenis en tradities te waarborgen.

5.2 Cultuur maken:

Het begint bij je eigen buurt

Met 'buurt naar het museum' hebben we vier jaar geleden een initiatief genomen met Volt, om precies dat te doen in Den Bosch: met je eigen buurt naar het museum gaan. Nu kijken we terug op dat succesverhaal.

Naast onze musea kent Den Bosch vele culturele instellingen als theatergroepen, kunstenaarscollectieven en amateurkunst die onze gemeente mooier en diverser maken. Juist deze - vaak kleinere - initiatieven maken Den Bosch levendig, en dat moeten we omarmen.

Wijkcultuur zoals in Praag, waar voormalige industriegebieden zijn omgevormd tot een levendige buurt vol galeries, kleine podia en betaalbare werkruimtes voor makers. In Den Bosch willen we iets vergelijkbaars doen door lege of onderbenutte panden in wijken in te richten als buurtcultuurplekken, waar amateurkunst, wijkverhalen en lokale makers ruimte krijgen om te repeteren, exposeren en optreden.

Daarom willen we dat:

- Het succes van "Buurt naar het Museum" uitgebreid wordt met een breder "Museum naar Bossche Buurten" initiatief, om zo een wisselwerking tussen cultuur en alle inwoners van onze gemeente te versterken.
- Met het Theater aan de Parade en de Verkadefabriek geïnvesteerd wordt in een breed cultureel programma. Niet alleen met een winst oogmerk, maar op basis van lokale cultuurwaarde voor de gehele gemeente. Cultuur voor en door onze inwoners mag immers geld kosten, omdat het ons veel meer opbrengt.
- We sterk investeren in het gemeentelijk cultureel wijkprogramma, om cultuur zo in de buurten, wijken en dorpen toegankelijk en beschikbaar te houden.
- De gemeente investeert in makers en doeners, die overal in de stad wonen en onze gemeente een zoveel mooiere plek maken.

5.3 Cultuurhuizen:

Cultuur en stenen gaan hand in hand

Om onze stad verder te ontwikkelen moeten we ook op moeilijke plekken gaan bouwen. Cultuur helpt hierbij om de verbinding met elkaar te behouden. Zo zien we prachtige resultaten op de Tramkade, dat onderdeel gaat worden van de Bossche Stadsdelta, maar ook in de buurten, wijken en dorpen waar herontwikkeling aan de gang is. Cultuur zit immers verankerd in het verenigingsleven en dat moeten we koesteren én gebruiken.

Daarom willen we dat:

- Cultuur een leidraad is bij herontwikkeling van een gebied. Bijvoorbeeld door een (buurt)cultuurcentrum op te nemen in de minimale wenselijke voorzieningen van een buurt, wijk of dorp.
- Cultuurmakers en verenigingen een adviserende rol krijgen bij nieuwbouw en herontwikkelingsprojecten, om zo ook nieuwe buurten direct aansluiting te laten krijgen op culturele initiatieven in de omgeving.
- Op de Citadelpoort niet alleen een woonwijk verrijst, maar een levendige buurt met een cultureel hart. Dat betekent dat er naast plek voor makers en doeners er bijvoorbeeld ook ruimte moet zijn voor een sociale en culturele vrijplaats, evenementen, cultuureducatie en Urban Culture. Juist door die kruisbestuiving tussen de buurt, sport en cultuur ontstaat een volwaardig Cultuurcentrum aan de Dieze.
- Muziekeducatie een vaste plek heeft in de buurten en buurthuizen zodat kinderen en jeugd laagdrempelig en dichtbij huis in aanraking komen met muziek leren maken.

5.4 Jongeren:

Jongerencultuur en uitgaansleven

Jongeren en studenten in onze stad worden geconfronteerd met grote uitdagingen. Voor de leeftijdsgroep van 20-35 op het gebied van huisvesting, maar ook omdat er te weinig te doen is. Jongeren dreigen hierdoor te vertrekken uit onze gemeente.

Volt is van mening dat onze gemeente veel te bieden heeft, maar dat er andere keuzes gemaakt moeten worden om Den Bosch aantrekkelijker te maken voor jongeren en studenten. Ook door hen te laten meedenken en meedoen.

Jongerencultuur zoals in Gent, waar de stad samen met jongeren leegstaande panden tijdelijk inzet als muziek- en clubplek en hen laat meebeslissen over het nachtleven en nieuwe cultuurvormen. In Den Bosch willen we dat doen door jongeren mee te laten kiezen welke lege gebouwen tijdelijk als podium, club of atelier draaien. Tegelijk geven we hen een vaste plek aan tafel bij besluiten over uitgaan en veiligheid in de nacht.

Daarom willen we dat:

- We via programma's als Erasmus+ Youth en het European Solidarity Corps Bossche jongeren en makers de kans om met Europese uitwisselingen ervaring op te doen en nieuwe ideeën terug de stad in te brengen.
- Net als de nachtburgemeesters, het nachtleven een flinke impuls krijgt door actief met en voor jongeren te investeren in een bruisende stad en gemeente.
- Naast levendigheid ook geïnvesteerd wordt in leefbaarheid en veiligheid - ook in de nacht. Iedereen verdient het zich veilig te voelen op straat binnen onze gemeente, ongeacht leeftijd, gender of seksuele voorkeur.
- Er binnen fietsafstand van de bruisende stukken van de stad meer studenten- en jongerenwoningen gebouwd worden om de levendigheid van de stad aan te jagen en bereikbaar te houden voor jongeren en studenten.

- Naast traditionele ook nieuwe vormen van cultuur een ruim baan krijgen om zich te laten zien in de stad. Bijvoorbeeld door leegstaande gebouwen tijdelijk om te vormen tot ateliers of expositieruimten of plekken in de openbare ruimte tijdelijk ter beschikking te stellen aan jonge cultuuraanjagers of kunstenaars.
- Jongeren meer macht krijgen om voorstellen voor de gemeenteraad te agenderen, bijvoorbeeld door een periodieke inspraakavond specifiek voor jongeren.

6. Innovatie

Innovatie is iets nieuws maken of verbeteren dat daadwerkelijk wordt gebruikt en waarde toevoegt. Innovatie gebeurt met vallen en opstaan, en is gericht op de toekomst.

Daarop hoeven we niet te wachten; er zijn nu al inspirerende innovaties die we kunnen en moeten doorvoeren.

6.1 Informeren:

Duidelijke digitale dienstverlening

De gemeente Den Bosch moet het voortouw nemen in duidelijke digitale communicatie. Alle online informatie – van antwoorden op vragen tot subsidies en aanvragen van documenten – moet niet alleen goed vindbaar zijn, maar vooral duidelijk en eenvoudig te begrijpen. De website van de gemeente scoort al redelijk op vindbaarheid, maar de inhoud is vaak nog te ingewikkeld. Dat geldt ook voor veel niet-digitale communicatie.

Digitale duidelijkheid zoals in Tallinn, waar inwoners via één overzichtelijke overheidswebsite veel zaken online regelen met heldere stappen en taal, in plaats van door een woud aan formulieren te moeten zoeken. In Den Bosch willen we onze website en brieven net zo begrijpelijk maken door één digitaal loket met standaard eenvoudige taal en een "leg dit simpeler uit"-knop, zodat iedereen de gemeente online kan bereiken en begrijpen.

Daarom willen we dat:

- Alle communicatie met onze inwoners, ook de niet-digitale, in begrijpelijke taal wordt opgesteld.
- De gemeente het succesvolle initiatief van Steffie.nl breed invoert en de standaard maakt voor alle communicatie. Dit initiatief – al in gebruik in meerdere gemeenten – geeft inwoners de gelegenheid op een moeilijk leesbare brief een retoursticker te plakken met de tekst: "Deze brief is te moeilijk, stuur mij een makkelijkere."
- Een eenvoudiger digitaal loket voor onze inwoners moet komen, om aanvragen bij en contact met de gemeente te vereenvoudigen en te verduidelijken.
- Er een vereenvoudig-knop op de officiële websites van de gemeente moet komen. Daarmee kunnen inwoners met één klik overschakelen naar een eenvoudigere en beter begrijpbare versie van de tekst. Zo blijft belangrijke informatie voor iedereen toegankelijk.

6.2 Datagedreven beslissingen:

De toekomst van bestuur

Ook binnen het gemeentelijke ambtelijke apparaat en de gemeenteraad moeten we de kracht van feitelijke data en goede informatiestromen volop omarmen. Real-time dashboards, die inzicht bieden in cruciale domeinen zoals verkeer, klimaat, burgerparticipatie en de woningmarkt, kunnen ambtenaren, het college van B&W en raadsleden enorm ondersteunen.

Dataplatformen zoals in Porto, waar de gemeente een open-source stedelijk dataplatform gebruikt om real-time mobiliteits- en omgevingsdata te verzamelen en beschikbaar te maken. Denk aan luchtkwaliteit en verkeersdrukke. In Den Bosch willen we onze bestaande databronnen op een vergelijkbare manier bundelen in één open dataplatform dat heldere dashboards levert.

Daarom willen we dat:

- De bestaande monitoren en dashboards binnen de gemeente worden gevoed met databronnen die nu al beschikbaar zijn om sneller (real-time) inzicht te geven.
- Onze onderwijsinstellingen en bijvoorbeeld innovatieve startups bijdragen aan projecten om datastromen en de dienstverlening van de gemeente te optimaliseren.
- Huidige informatiestromen worden onderzocht om ervoor te zorgen dat ze herbruikbaar en meetbaar zijn.

Dit stelt ons in staat om datagedreven beslissingen te nemen. Geen besluiten meer op basis van onderbuikgevoelens, langdurende onderzoekstrajecten of verouderde informatie, maar juist handelen met de precisie en zekerheid die actuele en accurate data ons biedt. Denk aan: direct kunnen zien waar de verkeersknelpunten zitten, waar afval het vaakst wordt gedumpt of waar regenwater slecht wegstroomt.

We bundelen onze data in een open dataplatform en sluiten daarbij aan op het Digital Europe Programme en de European Digital Innovation Hubs, zodat ook Bossche startups en onderwijsinstellingen met Europese steun nieuwe toepassingen kunnen bouwen. Met goed gebruik van data bouwen we aan een effectiever en slagvaardiger lokaal bestuur.

6.3 Nieuwe technieken:

Verantwoord gebruik van AI

De gemeente moet een helder beleid voeren dat de enorme kracht van kunstmatige intelligentie (AI) omarmt, maar tegelijkertijd de risico's erkent en beperkt. AI is een krachtig hulpmiddel dat werk kan versnellen en complexe taken kan vereenvoudigen. Het mag echter nooit een vervanging zijn voor menselijk denken, creativiteit of empathie.

AI heeft ons bijvoorbeeld geholpen dit deel van het verkiezingsprogramma te controleren en begrijpelijker te formuleren. De ideeën en inhoud blijven echter volledig van menselijke makelij. Zo moet de gemeente ook met AI omgaan: als hulpmiddel, niet als vervanging.

Daarom willen we dat:

- De gemeente 's-Hertogenbosch een AI-beleid opstelt waarin het ethische, juridische en verantwoord gebruik van AI wordt vastgelegd en afgebakend binnen het bestuurlijke apparaat.
- Er flink wordt ingezet op het versterken van digitale vaardigheden, zowel binnen de gemeentelijke organisatie als onder inwoners. Dit kan door bijvoorbeeld Huis73 te ondersteunen bij het aanbieden van trainingen in digitale vaardigheden, waaronder toepassingen van AI.

Tenslotte kent 's-Hertogenbosch veel kunstenaars, ontwerpers en andere makers die de stad verrijken met hun creativiteit. Het gemeentelijke AI-beleid moet hen specifiek beschermen.

Daarom willen we dat:

- De ambtelijke organisatie zich committeert om géén gebruik te maken van generatieve AI-toepassingen voor beeld of muziek die getraind zijn op het werk van bestaande, levende personen zonder hun expliciete toestemming of een eerlijke compensatie. Zo beschermen we hun intellectueel eigendom en hun inkomen, en zorgen we dat technologische innovatie samengaat met respect voor menselijke creativiteit.

Menselijke toevoeging:

Natuurlijk heeft de landelijke en Europese overheid hier ook een belangrijke rol in te spelen. Maar Volt gelooft dat wij als gemeente zeker niet moeten afwachten tot er iets voor ons geregeld wordt, maar juist een actieve houding ten aanzien van goed en ethisch gebruik van AI moeten aannemen.

6.4 Digitale veiligheid: Zorgen voor onze inwoners

Hackersgroepen die het gemunt hebben op overheidsinstellingen en bedrijven, datalekken met gevoelige persoonsgegevens die op straat liggen en veranderende verhoudingen in de wereld: naast positieve innovatie kent de digitalisering ook een donkere keerzijde waar we, zeker op gemeentelijk niveau, voor moeten waken. Het gevaar van cybercrime. Voor onze digitale infrastructuur volgen we de Europese NIS2-richtlijn en maken we waar mogelijk gebruik van CEF Digital en andere cyberveiligheidsprogramma's, zodat veilige, groene datacenters een echt Europees publiek goed worden.

Datacenters zoals in Norderstedt, waar het lokale datacenter niet alleen data bewaart, maar met de restwarmte ook huizen en bedrijven verwarmt. In Den Bosch willen we onze gegevens opslaan in lokale datacenters op groene stroom en de vrijgekomen warmte gebruiken voor buurtwarmtenetten.

Daarom willen we dat:

- De gemeente zich inzet om zo veel mogelijk Europese alternatieven voor software en cloud-oplossingen te gebruiken, om de veiligheid en beschikbaarheid van belangrijke systemen en data van onze gemeente te garanderen. Ook wanneer landen buiten de EU (even) niet meer vanzelfsprekende bondgenoten zijn of aan onze regels willen voldoen.
- De gemeente transparant is over gebruikte data, modellen en tools. Dit zorgt voor duidelijkheid en maakt het controleren van beslissingen en beleid gemakkelijker.
- De gemeente veiligheid en privacy van inwoners altijd waarborgt bij het gebruik van data. Wanneer gegevens niet relevant zijn, mogen ze niet gebruikt worden en niet worden opgeslagen. Zo houden we de data van onze inwoners zo veilig mogelijk.
- De gemeente de bewaartermijnen voor gegevens hanteert en respecteert, minimaal volgens de VNG selectielijsten. Dit zorgt ervoor dat gegevens verwijderd worden wanneer ze verouderd en niet meer relevant zijn.

- De gemeente meer gebruik maakt van het nationale algoritmeregister - niet alleen voor de algoritmes met een hoog risico zoals de documentenchecker. Zo kunnen onze inwoners nagaan welke modellen gebruikt worden om hun gegevens te verwerken.
- Data en gegevens van en over onze eigen inwoners lokaal opgeslagen worden: in een lokaal datacenter en een regionaal datacenter. Door gebruik te maken van zonne-energie, energieopslag en slimme afvoer van de restwarmte kan een datacenter klimaatneutraal zijn en ingezet worden als stabiele warmtebron voor een buurtwarmtenet. Een veilige en duurzame oplossing voor onze eigen data.

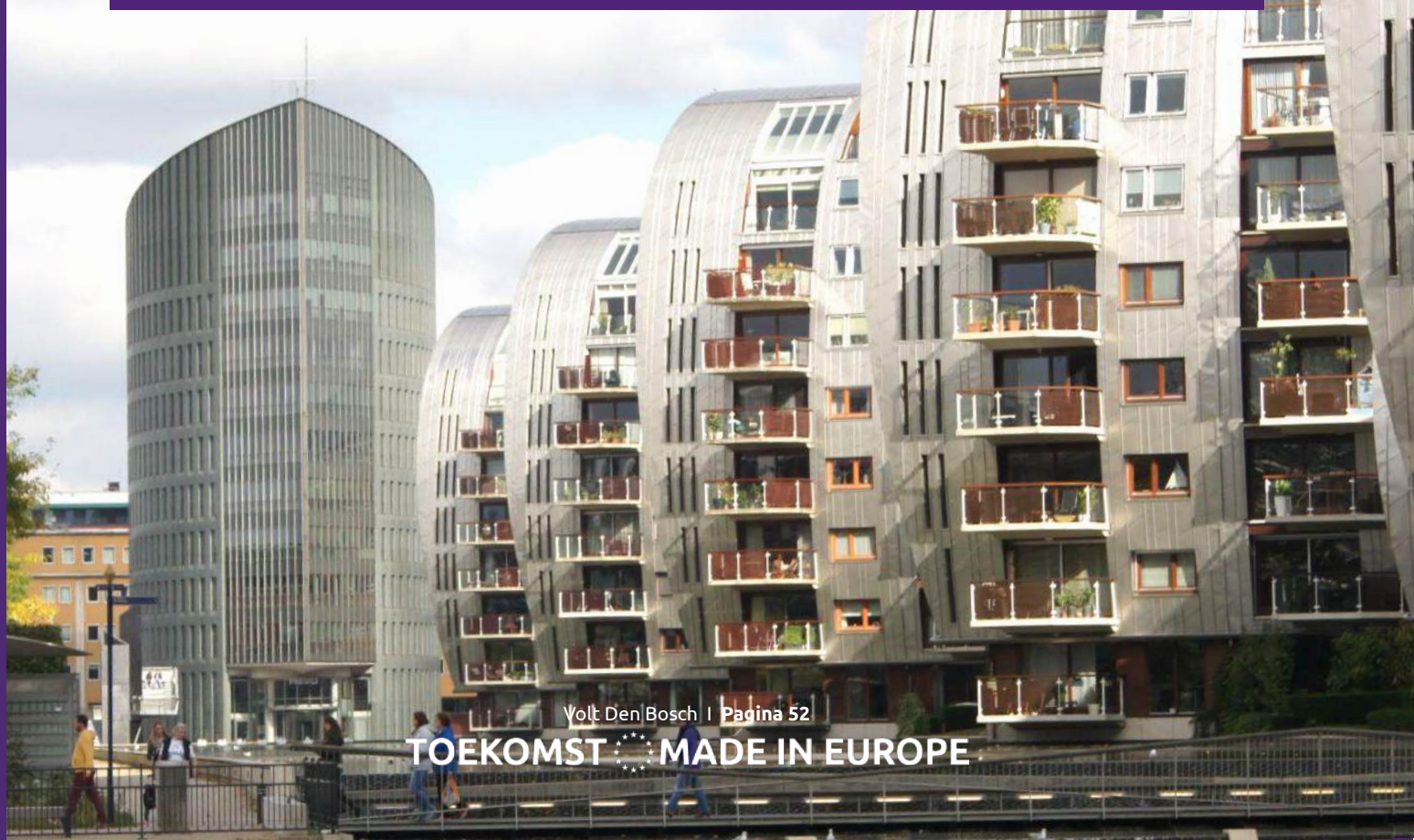
AI-transparantie zoals in Amsterdam, waar een openbaar algoritmeregister laat zien welke algoritmes de gemeente gebruikt en waarom ze worden ingezet. In Den Bosch zetten we net zo'n openbaar register op met duidelijke spelregels voor algoritmes, zodat inwoners kunnen meekijken en algoritmische beslissingen uitlegbaar blijven.

7. Vestigingsklimaat

Den Bosch is een prachtige gemeente om te wonen, werken en leven. Lokale ondernemers dragen daar sterk aan bij: van de horeca in het centrum en de dorpskernen tot de hightech bedrijven op onze industrieterreinen.

Zonder bedrijvigheid geen bloeiende samenleving en lokale economie. Daarom is het belangrijk kritisch te blijven kijken naar welke bedrijven zich hier vestigen, zodat ondernemers en inwoners samen een sterke en evenwichtige gemeenschap vormen.

7.1 ICT en Data:

De stad van vooruitgang

Volt ondersteunt de Bossche ambitie om 'dé datastad van Nederland' te zijn. Daarnaast zien wij onze gemeente ook als dé ICT-stad bij uitstek. Het aantal start-ups en mkb's in de ICT-sector is hier groter dan in vergelijkbare gemeenten en dat vraagt om stimulering en koestering. Initiatieven als het Innovatiekwartier dragen bij door sectoren samen te brengen en kruisbestuiving te bevorderen. Deze initiatieven bieden de gemeente de mogelijkheid om gericht te sturen op bedrijvigheid die aansluit bij de ambities op het gebied van duurzaamheid en innovatie.

Zo bouwen we aan een toekomst waarin Den Bosch niet alleen bekendstaat om haar rijke historie, maar ook als een bruisend centrum van digitale vooruitgang.

Innovatiedistricten zoals in Milaan, waar universiteit, onderzoeks-instituten, ziekenhuis en (tech)bedrijven op één campus samengebracht zijn om nieuwe digitale en duurzame oplossingen te ontwikkelen. In Den Bosch willen we herontwikkellocaties benutten als compacte innovatiegebieden waar start-ups en mkb samenwerken met onderwijs en agrifood/cleantech-bedrijven.

Daarom willen we dat:

- De gemeente een actieve rol blijft nemen bij herontwikkelingsprojecten van ondernemersgerichte gebieden, naar het voorbeeld van het Innovatiekwartier, voor met name start-ups en mkb's.
- De gemeente kruisbestuiving tussen het onderwijs op alle niveaus en het bedrijfsleven stimuleert en faciliteert.

Maar Den Bosch is meer dan een ICT- of datastad. Het is ook een broedplaats voor innovatie. Denk aan samenwerkingen met de HAS en Agrifood Capital, waar innovatieve voedselprojecten laten zien hoe nieuwe ideeën hier kunnen groeien. Als gemeente moeten we investeren in de bedrijvigheid van de toekomst door innovatie breed te stimuleren.

Daarom willen we dat:

- De gemeente zich meer inzet op innovaties, ook als deze niet direct data-gerelateerd zijn, zoals afvalvermindering en een schone leefomgeving.
- De gemeente actieve samenwerking met buurgemeenten zoekt om een aantrekkelijk vestigingsklimaat te scheppen voor innovatieve bedrijven in sectoren die nu nog weinig vertegenwoordigd zijn, zoals watertechnologie, groene chemie en biobased plastics.

7.2 Maakindustrie:

De stad van de makers

Onze gemeente kent veel gezichten van bedrijvigheid. Naast de groeiende ICT-sector en innovatieve bedrijven, hebben ook de makers en ambachtslieden een belangrijke rol. Van kunstenaars en ontwerpers tot installateurs en stratenmakers: samen vormen zij het fundament van onze lokale economie. Deze diversiteit moeten we koesteren, want alle ondernemers – groot en klein – hebben ruimte nodig om te werken, elkaar te ontmoeten en samen te creëren.

Makersdistricten zoals in Rotterdam, waar oude havenloodsen en dokken zijn omgevormd tot gebieden voor innovatieve maakbedrijven, creatieve ateliers en kleine ondernemers. In Den Bosch willen we bedrijventerreinen op een vergelijkbare manier inzetten als betaalbare en gedeelde werkplaatsen, zodat ambacht, ontwerp en techniek elkaar versterken.

Daarom willen we dat:

- Het aantal atelierruimtes vergroot wordt en deze tegen een betaalbare prijs beschikbaar zijn.
- Leegstaande panden zonder woonfunctie benut kunnen worden door lokale makers om te werken, ontmoeten, exposeren en verkopen
- Het Innovatiekwartier, naast een data- en ICT-hub, ook een plek blijft voor de ambachten. Het samenspel tussen techniek en ambacht maakt deze plek juist uniek en inspirerend.
- Kleine bedrijven gebruik kunnen maken van bedrijvenhubs: kleinschalige deellocaties voor gelijkgestemde ondernemers die niet altijd op grote bedrijventerreinen passen.
- Er geïnvesteerd wordt in duurzame en innovatieve bedrijventerreinen met voldoende ruimte voor de lokale makers en het mkb.

7.3 Vestigingsklimaat: Gemeente van het ondernemerschap

Eenmanszaken en kleine bedrijven spelen een vitale rol in de lokale economie, innovatie en leefbaarheid van onze gemeente. Ze zorgen voor werkgelegenheid dicht bij huis en versterken de sociale cohesie. Ook sportverenigingen, culturele instellingen en maatschappelijke organisaties maken veel gebruik van hun diensten en producten. We zijn daarom blij dat het aantal eenmanszaken en kleine bedrijven in Den Bosch ieder jaar toeneemt. Tegelijkertijd zien we dat regelgeving het nog steeds onnodig ingewikkeld maakt om zich in onze gemeente te vestigen.

Daarom willen we dat:

- Het voor eenmanszaken en kleine bedrijven eenvoudiger wordt om zich te vestigen in woonwijken, bijvoorbeeld met een bedrijf aan huis.
- Er meer plekken zoals De Jamfabriek, Grasso en De Gruyterfabriek worden gecreëerd, zodat start-ups en zelfstandige ondernemers zich kunnen ontwikkelen en hun netwerk op kunnen bouwen op inspirerende plekken in Den Bosch.

7.4 Veilig ondernemen:

Weren van ongewenste bedrijvigheid

Volt waardeert de belangrijke bijdrage die bedrijven leveren aan Den Bosch. Tegelijkertijd zijn er ook vormen van bedrijvigheid die niet overal in onze gemeente wenselijk zijn. Denk hierbij aan sterk vervuilende industrie, een overconcentratie van bepaalde branches, coffeeshops op kwetsbare locaties of bedrijven die grotendeels afhankelijk zijn van goedkope arbeidsmigranten.

Dit betekent niet dat dergelijke bedrijven helemaal geen plek in onze gemeente kunnen hebben. Wel vindt Volt dat de gemeente duidelijke kaders moet stellen: als een bedrijf zich hier wil vestigen, moet zorgvuldig gekeken worden naar de meest geschikte locatie en de voorwaarden waaronder dat wordt toegestaan.

Zone handhaving zoals in Valencia, waar de gemeente met strikte grenzen per wijk voorkomt dat één type bedrijf, zoals toeristische verhuur, een hele buurt gaat domineren en daarmee gewone woningen en lokaal ondernemerschap verdringt. In Den Bosch willen we net zo duidelijk per gebied vastleggen welke bedrijvigheid wel of niet past, zodat bijvoorbeeld vervuilende industrie of coffeeshops een wijk niet uit balans brengen.

Daarom willen we dat:

- De gemeente proactief beleid voert tegen vervuilende bedrijvigheid, zoals asfaltfabrieken of niet-biologische bollenteelt met streng toezicht en handhaving.
- De gemeente per gebied duidelijk aangeeft welke vormen van bedrijvigheid wel of niet gewenst zijn, bijvoorbeeld via gebiedspaspoorten. Zo weten bedrijven vooraf waar zij terecht kunnen en onder welke voorwaarden. Een chemisch bedrijf in een woonwijk is geen goed idee, maar een fietsenwinkel is daarentegen meer dan welkom.
- Bedrijven die vooral draaien op goedkope arbeidsmigranten worden geweerd. Denk hierbij aan grootschalige distributiecentra, vleesverwerkende industrie of kassencomplexen. Deze bedrijven leveren de stad te weinig op: ze zorgen vaak voor grote ruimtelijke druk, lage lonen, slechte huisvesting en sociale problemen, terwijl de toegevoegde waarde voor de lokale economie en samenleving beperkt is.

- De gemeente actief bijhoudt en analyseert wat voor type bedrijven zich in onze gemeente vestigen en of dit afwijkt ten opzichte van andere (vergelijkbare) gemeenten. Hoge concentraties van soortgelijke bedrijven kunnen wijzen op witwassen of andere criminaliteit; dat willen we tijdig signaleren.
- Coffeeshops binnen onze gemeente worden verplaatst naar randen van bedrijventerreinen, om overlast voor bewoners van het centrum te verminderen en een betere balans in de stad te creëren.

7.5 Groen ondernemen:

Circulaire economie en afvalstromen

Reparatie en hergebruik van producten of onderdelen verminderen de druk op het milieu en verlagen de uitstoot van broeikasgassen en giftige stoffen. Ze maken ons bovendien minder afhankelijk van schaarse grondstoffen die nodig zijn voor nieuwe producten. Daarom kiezen we voor een circulaire economie. Maar hergebruik en recycling bieden niet alleen milieuwinst: ze creëren ook kansen voor de hele gemeente.

Door circulair te denken bij bijvoorbeeld de woonopgave stimuleren we innovatie in materialen en technieken en scheppen we werkgelegenheid. Dit bevordert duurzaam gebruik van grondstoffen en energie, en draagt bij aan een gezonde, toekomstbestendige gemeente. De opzet van circulaire recyclepunten sluit aan bij het Europese Circular Cities and Regions Initiative (CCRI), waardoor Bossche projecten voor hergebruik en reparatie extra kans maken op Europese middelen.

Recyclingpark zoals in Göteborg, waar een hergebruikcentrum voor bouwmaterialen laat zien hoe je spullen en materialen uit de milieustraat een tweede leven geeft in plaats van deze als afval af te voeren. In Den Bosch willen we onze milieustraten ook zo opzetten zodat bruikbare bouwmaterialen lokaal beschikbaar komen voor inwoners en makers.

Daarom willen we dat:

- De gemeente bij bouwprojecten een circulariteits-score gebruikt, zodat projectontwikkelaars worden gestimuleerd materialen te hergebruiken.
- De gemeente investeert in direct hergebruik van bouwmaterialen, bijvoorbeeld bij sloop- en herbouw projecten, om afvalstromen en verkeersbewegingen te verminderen
- De gemeente via milieustraten recycling van bouwmaterialen faciliteert zodat bruikbare restmaterialen een tweede leven krijgen in plaats van afval te worden. Dit maakt materialen ook toegankelijk voor mensen met een kleiner budget.
- De gemeente circulaire (buurt)punten ondersteunt voor reparatie, delen van materialen en hergebruik. Straatmeubilair, verlichting en apparatuur kunnen vaak worden gerepareerd. En van wat niet te repareren is kan als grondstof opnieuw worden benut.

- De gemeente op het gebied van circulariteit intensief samenwerkt met bedrijven, ambachtslieden, buurtinitiatieven en scholen. Zo ontstaan kansen voor talent en innovatie en voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld via WeenerXL of buurtwerkplaatsen.

8. Nieuwe Politiek

Het vertrouwen in politiek en overheid staat onder druk. Volt kiest voor nieuwe politiek: betrouwbaar en transparant bestuur, gericht op de lange termijn en het algemeen belang.

We werken samen met inwoners als gelijkwaardige partners en nemen lokaal verantwoordelijkheid waar dat kan. Zo bouwen we aan een uitlegbare, toekomstgerichte en verbindende democratie.

8.1 Huishoudboekje:

Sturen op slimmere inkomsten en uitgaven

Nieuwe politiek gaat over regeren op de lange termijn, en keuzes maken die over begrotingsperiodes heen gaan. Tegelijkertijd vraagt het investeren in inwonersinitiatieven en verenigingen ook om flexibele inzet van subsidiepotjes en wijkbudgetten. Daarom vraagt nieuwe politiek ook om een andere manier van omgaan met geld.

Den Bosch is een van de rijkere gemeenten van Nederland, maar dat betekent niet automatisch dat ons geld altijd slim en toekomstgericht wordt ingezet. Tegelijk staan we voor grote opgaven, zoals wonen, de energietransitie, en bestaanszekerheid. Dit zijn vraagstukken die nú actie vereisen, maar alleen opgelost kunnen worden met een helder en eerlijk financieel plan voor de lange termijn.

Daarom willen we dat:

- Den Bosch een slimme en zorgvuldige omgang met publieke middelen heeft. Dat betekent dat we de gemeentelijke financiën niet alleen vanuit een boekhoudkundige bril bekijken. Het mag nooit een doel zijn om de korte termijn begroting zo sluitend mogelijk te krijgen, als dat ten koste gaat van de brede welvaart op de langere termijn. Daarom kijken we ook kritisch naar de inkomstenkant, naar belastingen zoals de OZB en heffingen zoals de Afvalstoffenheffing, en beoordelen we of deze op de lange termijn nog toereikend en rechtvaardig zijn. Zo zorgen we ervoor dat de bijdragen die wij vragen van onze inwoners voorspelbaar blijven, en dat tegenvallers niet direct tot kostenstijgingen leiden.
- 'Kosten' niet uitsluitend tegen 'financiële opbrengsten' worden afgezet. Wij vinden dat er bewust keuzes gemaakt mogen worden die meer geld kosten, ook als de opbrengsten niet volledig financieel dekkend zijn. Soms is de maatschappelijke of niet-financiële opbrengst groter. Een goed voorbeeld is het gemeentelijk warmtebedrijf, waarbij warmtevoorziening via warmtenetten als Nutsvoorziening wordt gezien. Ook op andere terreinen zoals leefbaarheids-opgaven, (geestelijke) gezondheidszorg en duurzaamheidsinitiatieven kunnen zulke afwegingen gerechtvaardigd zijn.
- De gemeente aansluiting zoekt bij stedennetwerken zoals Eurocities en URBACT, zodat Bossche inwoners kunnen profiteren van bewezen participatiemodellen en Europese financiering.

Nieuwe politiek begint bij begrijpelijke keuzes. Inwoners mogen verwachten dat besluiten die in de gemeenteraad worden genomen uitlegbaar en inzichtelijk zijn. Dat geldt zeker voor geld. Wie vertrouwen wil herstellen, moet open zijn over wat de gemeente ontvangt, wat er wordt uitgegeven, welke reserves er zijn en waarin wordt geïnvesteerd.

Volt vindt dat gemeentelijke financiën transparant moeten zijn. Inkomsten en uitgaven moeten voor alle inwoners inzichtelijk zijn, zodat duidelijk wordt wat keuzes kosten, wat ze opleveren en welke afwegingen daarbij zijn gemaakt. Transparantie is een voorwaarde voor democratische controle en vertrouwen.

Daarom willen we dat:

- Er helder inzicht komt in onze inkomsten, uitgaven, reserves en investeringen. Dit om te kunnen sturen op een gezonde begroting en een verstandige buffer en om transparant te zijn richting onze inwoners.
- Er een duidelijk uitlegbaar verschil is tussen algemene gemeentelijke belastingen en doelgerichte heffingen. Hondenbelasting bijvoorbeeld levert nu geld op voor algemene middelen, maar wekt de indruk een doelgerichte heffing te zijn. Dat vinden wij niet logisch. Daarom willen we belastingen zoals hondenbelasting herzien of afschaffen.

Nieuwe politiek betekent verder kijken dan de termijn van een raadsperiode. Hoewel een gemeenteraad voor vier jaar wordt gekozen, werken de besluiten die we nemen vaak tientallen jaren door. Volt kiest daarom bewust voor langetermijndenken: niet alleen reageren op wat vandaag urgent is, maar vooruitkijken naar wat morgen en overmorgen nodig is.

Dat vraagt om een gezamenlijke en samenhangende visie op de toekomst van Den Bosch. Een visie die richting geeft aan keuzes over ruimte, investeringen en voorzieningen, en die duidelijkheid biedt aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke initiatieven. Zo weten zij waar de gemeente naartoe wil, en kunnen zij daarop meedenken, meedoen en investeren.

Daarom willen we dat:

- Er een generatietoets moet komen op gemeentelijke plannen. Dit om duidelijk te krijgen wat beslissingen van nu betekenen voor de generaties 'van later', om zo te voorkomen dat jongeren later de rekening gaan betalen door niet duurzame besluitvorming van nu.
- We gebouwen, infrastructuur en objecten in de openbare ruimte zo lang mogelijk gebruiken, zolang ze veilig functioneel zijn. Nu worden veel voorzieningen vervangen zodra ze boekhoudkundig zijn afgeschreven, terwijl ze in de praktijk vaak nog jaren meekunnen. Dat leidt tot onnodige kosten en verspilling van materialen. Wanneer deze voorzieningen niet meer bruikbaar zijn, moeten ze zo veel mogelijk worden gerecycled, om waardevolle grondstoffen te behouden
- Meer geld uit de begroting gereserveerd wordt voor grote investeringen in de toekomst. Dat betekent een gezondere balans in het structuurfonds, maar ook het aanleggen van andere potjes voor integrale, ofwel overkoepelende programma's.
- Financiële meevallers uit een heffing of een project gereserveerd worden voor tegenvallers in de toekomst. Niet dat dit geld naar de algemene middelen verdwijnt, maar als gerichte reservering wordt aangehouden. Een goed voorbeeld is de afvalstoffenheffing waarbij een overschot aan inkomsten gereserveerd zou moeten worden voor toekomstige investeringen in onze afvalstoffendienst.
- Vrijkomende Essentgelden volledig gereserveerd en ingezet worden voor duurzaamheidsopgaven in de energie- en warmtetransitie.

Nieuwe politiek betekent ook erkennen dat niet iedereen in Den Bosch met dezelfde uitgangspositie begint. De draagkracht van inwoners verschilt sterk. Naast zichtbare armoede is er ook stille armoede, en een grote groep mensen met een laag of middeninkomen die vaak net buiten bestaande regelingen valt. Tegelijkertijd zien we dat starters steeds moeilijker een betaalbare woning kunnen vinden, terwijl zij wel de basis vormen voor de toekomst van onze stad.

Volt vindt dat eerlijk beleid rekening houdt met deze verschillen. Dat betekent niet iedereen gelijk behandelen, maar **rechtvaardig omgaan met ongelijke situaties**. Door gerichte keuzes te maken zorgen we ervoor dat ondersteuning terechtkomt bij de mensen die die het hardst nodig hebben, en dat voorzieningen toegankelijk blijven voor iedereen.

Daarom willen we dat:

- De afvalstoffenheffing herzien wordt van twee tarieven naar een meer gedifferentieerd systeem. Zo worden de kosten voor ophalen, verwerken en recycleren van afval evenredig verdeeld, onder de noemer: de vervuiler betaalt. Medisch afval, zoals medicijnen, verband en luiers, zou apart en kosteloos moeten worden ingezameld. Dat maakt betere recycling mogelijk en voorkomt dat dit soort afval in reguliere afvalstromen terecht komt. Daarnaast helpt apart inzamelen van medisch afval direct onze inwoners die om hun levensfase of medische gezondheid anders hoge kosten voorgeschiedteld zouden krijgen.
- De gemeente starters op de woningmarkt helpt bij de aankoop van hun eerste woning. Niet alleen door startersleningen te verstrekken, maar vaker via constructies waarbij de gemeente mede-eigenaar wordt van de woning of grond zoals bij de Carolus is toegepast. Bij de verkoop worden opbrengsten naar rato verdeeld, waardoor het vrijgekomen geld op de lange termijn opnieuw ingezet kan worden voor nieuwe starters.
- De norm voor bijzondere bijstand naar 140% van het sociaal minimum verhoogd wordt. Zo vergroten we de draagkracht van mensen die nu net overal buiten vallen, en kunnen we ook hen ondersteunen waar dat nodig is.
- De Bossche Pas voor kinderen gratis beschikbaar is, met een tegoed voor sport, cultuur, maar ook educatie. In het bijzonder moet natuureducatie, verkeerseducatie, muzieklessen en cursussen in omgaan met geld een onderdeel worden. Zo maakt de Bossche Pas belangrijke voorzieningen bereikbaar voor alle kinderen in Den Bosch.

8.2 Nu en de toekomst:

Samen werken aan oplossingen

Volt wil dat de Bossche democratie beter aansluit bij de grote opgaven van deze tijd. Dat vraagt om een bestuurscultuur die vooruit kijkt, open is over keuzes en verschillen weet te overbruggen. Minder nadruk op kortetermijnpolitiek en vaste tegenstellingen, en meer ruimte voor samenwerking, inhoud en gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Daarbij hoort ook een bredere blik dan de gemeentegrenzen alleen. Veel vraagstukken stoppen niet bij de stadsgrens. Door actief samen te werken binnen de regio, met onze burens in Gelderland en met andere Europese steden, kan Den Bosch leren van wat elders werkt en bijdragen aan oplossingen die duurzaam en toekomstbestendig zijn.

Daarom willen we dat:

- Er een raadsakkoord komt in plaats van een coalitieakkoord. Geen achterkamertjespolitiek waarin slechts enkele partijen afspraken maken. In plaats daarvan een raadsakkoord waar de meeste partijen, groot en klein, zich aan verbinden. De gemeenteraad wordt zo weer het centrum van de besluitvorming. Het College van B&W voert uit in plaats van te bepalen.
- We niet investeren in makkelijke schijnoplossingen. We stoppen met kortetermijnpolitiek die vooral goed klinkt maar geen echte vooruitgang brengt. Denk aan lapmiddelen die problemen doorschuiven of verborgen kosten veroorzaken. Volt wil beleid dat structureel werkt en breed wordt gedragen door inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.
- Er meer focus komt op de lange termijn en rentmeesterschap. Besluiten worden niet langer gemaakt met oog op de volgende verkiezingen, maar vanuit de verantwoordelijkheid voor de volgende generaties. Een generatietoets wordt standaard toegepast bij beleid: 'hoe raken onze keuzes de kinderen en jongeren van nu, en de toekomstige bewoners van onze gemeente?' De gemeente stelt daarnaast meerjarige ontwikkel-agenda's op die verder gaan dan één collegeperiode.

Nieuwe politiek vraagt om een andere manier van samenwerken. Volt staat voor een gemeenteraad die inzet op constructief overleg en besluiten die breed worden gedragen. Niet polariseren of tegenover elkaar gaan staan, maar verschillen overbruggen en zoeken naar oplossingen die werken voor de stad als geheel.

Democratie betekent samen afwegen, luisteren naar elkaar en eerlijke compromissen sluiten. Dat vraagt om openheid, respect voor verschillende perspectieven en de bereidheid om verantwoordelijkheid te delen.

Die houding geldt niet alleen binnen de raad, maar juist ook in de relatie met inwoners. Volt kiest voor een vergaande en positieve vorm van participatie, waarin de kennis, ervaring en betrokkenheid van Bosschenaren structureel wordt benut. Niet als formaliteit, maar als wezenlijk onderdeel van besluitvorming en uitvoering.

Daarom willen we dat:

- Onze inwoners zo vroeg mogelijk en zo vaak als nodig is op een actieve en constructieve geïnformeerd worden over besluiten en veranderingen binnen onze gemeente.
- Onze inwoners over veranderingen die hen direct raken, bijvoorbeeld in hun eigen buurt, zoveel mogelijk kunnen meedenken bij onderwerpen. Zij zijn immers degenen die hun wijk of buurt het beste kennen, en zijn daarmee de belangrijkste bron van kennis.
- Onze inwoners en initiatieven mee kunnen praten over de onderwerpen die hen aan het hart gaan en waar zij kennis en kunde van hebben. Specifiek voor grote en complexe dossiers als Klimaat en Energie willen we een Klimaatraad in het leven roepen waarbij experts gevraagd en ongevraagd advies kunnen geven aan de gemeenteraad.
- Er zoveel mogelijk ingezet wordt op 'samen doen' met de vele grote en kleine initiatieven en ideeën in onze wijken. Volt vindt dat de gemeente initiatieven waar mogelijk samen met de initiatiefnemers moet uitvoeren. Dat kan door ondersteunen met raad en praktische hulp, verbinden met relevante netwerken in de stad en co-financiering.
- Een permanente burgerraad er komt. Een vaste plek voor inwoners in het democratisch proces. Denk aan een burgerraad dat periodiek bijeenkomt, geloot wordt uit alle lagen van de bevolking en ondersteund wordt met onafhankelijke informatie. Zij adviseren of beslissen mee bij grote vraagstukken zoals woningbouw, klimaat en mobiliteit. Gevraagd of ongevraagd.

- De gemeente een onafhankelijke Klimaatadviesraad instelt, samengesteld uit inwoners, energie-initiatieven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en
- professionals. Deze raad adviseert het college gevraagd en ongevraagd over het klimaat- en energiebeleid en versterkt de uitvoering met lokale kennis, draagvlak en innovatie. Zo benutten we de kracht van de Bosschenaren zelf.

Nieuwe politiek betekent ook verantwoordelijkheid nemen waar dat kan. Volt vindt dat Den Bosch niet afwacht tot oplossingen van bovenaf komen, maar zelf handelt wanneer dat mogelijk is. Wat lokaal kan worden georganiseerd, moet lokaal worden opgepakt. Zo versterken we eigenaarschap, betrokkenheid en vertrouwen van inwoners in hun eigen gemeente.

Dat kan op veel terreinen: van energie-initiatieven en wijkbudgetten tot nieuwe vormen van participatie en samenwerking. Door ruimte te geven aan lokale ideeën en initiatieven ontstaat beleid dat beter aansluit bij de praktijk en sneller tot resultaat leidt.

Daarom willen we dat:

- We experimenteren en opschalen. Nieuwe oplossingen worden eerst in het klein getest. Werkt het goed, dan schalen we op. Denk aan een proefproject met een buurtwarmtenet, een nieuwe vorm van burgerparticipatie of een innovatieve mobiliteitsoplossing. Zo leert de gemeente wat wel en niet werkt, en voorkomt ze dure mislukkingen.
- Den Bosch wegblijft van de poppetjes-politiek. Besturen moet gaan om geschiktheid en vertrouwen, niet om ego's of carrièrestappen. Volt vindt dat bijvoorbeeld een lijsttrekker niet automatisch wethouder wordt. De vragen moeten zijn: wie is het meest geschikt om de klus te klaren en heeft het vertrouwen van de raad en inwoners?

Met deze aanpak laat Volt zien dat nieuwe politiek meer is dan woorden. Het is een manier van besturen die eerlijk, voorspelbaar en toekomstgericht is, waarin inwoners worden betrokken en publieke middelen zorgvuldig worden ingezet. Zo bouwen we in Den Bosch aan vertrouwen, aan samenwerking en aan oplossingen die standhouden - niet alleen vandaag, maar ook voor de generaties na ons.

8.3 Onze ambitie:

De stad van de toekomst

2040: De Groene Fundamenten

Den Bosch heeft in 2040 de groene en sociale fundamenten gelegd voor de toekomst. De omslag in mobiliteit is voltooid: de fiets is de onbetwiste koning voor korte afstanden, parkeerplaatsen zijn groene oases geworden, en voetgangers hebben de regie over een levendig, autoluw centrum.

Onze gemeente ademt schonere lucht en ook dieren zoals egels, bijen en vogels vinden er weer hun plek. Verouderde gebouwen hebben een nieuwe, betekenisvolle functie gekregen als ontmoetingsplek of woning. Deze plekken versterken het dagelijks contact tussen bewoners en maken het makkelijker om elkaar te ontmoeten en te helpen. De Citadelpoort is uitgegroeid tot een bruisende, culturele broedplaats die creativiteit aantrekt. De permanente burgerraad is succesvol gebleken en inwoners voelen zich meer betrokken bij hun stad, dorp en wijk.

Mobiliteit zoals in Den Bosch in 2040, waar men ononderbroken vanuit elke wijk en buitengebied naar het centrum kan fietsen, en men vanaf elke plek binnen een kwartier op een NS station kan staan. De verbetering van luchtkwaliteit in Den Bosch en omstreken is een voorbeeld voor andere steden, en het verkiezingsprogramma van Volt Nowy Sącz verwijst naar Den Bosch als voorbeeld hoe het wel moet.

2050: De Veerkrachtige en Innovatieve Stad

In 2050 is Den Bosch een volwassen, klimaatadaptieve stad. Alle bestaande bebouwing is verduurzaamd: onze huizen en gebouwen regelen actief hun eigen warmte en energie, waardoor de stad klimaatneutraal en veerkrachtig is tegen hittestress. Daarbij is de energietransitie samen opgepakt door bewoners, initiatieven, ondernemers en de gemeente.

We zijn een gewaardeerde partner van de Brainportregio, waar innovatie floreert en mkb'ers en creatieve makers volop ruimte krijgen. De digitale infrastructuur is veilig en in eigen beheer. Bovenal is de gemeente een model van gelijkwaardigheid, met een overheid die toegankelijk en inclusief is voor iedereen, waar burgers de ruimte en ondersteuning krijgen voor hun eigen initiatieven en meedoen de norm is. Niet iedereen hoeft het alleen te kunnen; samenredzaamheid vormt de basis van hoe we samenleven en samenwerken in de gemeente.

***Digitale infrastructuur zoals in Den Bosch in 2050,
waar de data van Bosschenaren, Nederlanders, en
Europeanen veilig en in eigen handen opgeslagen zijn.
Dankzij intensieve samenwerking tussen Data-stad Den Bosch
en de Brainport-regio van Eindhoven zijn de eerste Europese landen
echt vrij van Amerikaanse techbedrijven.***

2060: De Europese Inspiratie Stad

In 2060 is Den Bosch niet zomaar een stad; het is een Europese inspiratie stad. De Volt-waarden - solidariteit, duurzaamheid en transparantie - zijn diep verankerd in de dagelijkse praktijk en zorgen voor een continue ontwikkeling.

Doordat al sinds 2026 bij gemeentelijke besluiten een generatietoets wordt toegepast, plukt de stad nu zichtbaar de vruchten van keuzes die destijds bewust zijn gemaakt met het oog op de generaties van later.

Onze gemeente is een dynamisch, groen netwerk waar mens en natuur in harmonie leven. Dankzij onze langetermijnvisie is Den Bosch een culturele, duurzame en creatieve metropool gebleven, waar we nog steeds met evenveel enthousiasme in onze kiel kunnen hossen met carnaval. Dit is de stad die blijft leren, blijft bewegen, en zich blijft inzetten voor een betere toekomst - een toekomst die vandaag al begint.

***De Europese Inspiratie Stad Den Bosch, hét voorbeeld van wat we samen
kunnen bereiken met ambitie, inspiratie, en oog voor iedereen. Het Den
Bosch van 2060 kan dankzij haar digitale overheid snel en wendbaar
reageren op nieuwe uitdagingen, en is niet alleen dé cultuurstad van
Zuid-Nederland, maar is een Europese cultuurparel.***

9. Colofon

Dit verkiezingsprogramma is tot stand gekomen dankzij de nieuwe ideeën van onze leden uit heel Europa, de inzet van onze lokale community, het beleids- en schrijfteam, experts en andere betrokkenen.

Veel dank aan alle betrokkenen, jullie ideeën vormen de basis van Volt als beweging én als partij.

Fotocredits:

Ivon Breusers
Volt Den Bosch
Volt Nederland

Website: www.voltnederland.org/brabant/denbosch
Contact: community.denbosch@voltnederland.org

